

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

1 TEMMUZ 1965

Sayı : 270

100 Kuruş

onbeş günlük tarafsız

siyaset

iktisat

fikir ve kültür dergisi

MECLİS. HÜKÜMET
REFORMLAR. C.K.M.P.
DE KAYNAYAN KAZ
AN. MEMURLAR SEN
DİKASI. 1965 PROGRA
MI. PETROL DAVAMIZ.

CEZAYİRDE OLAN
LAR. YAPI SORUNLA
RI. TÜTÜN. KÜL
TÜR VE SANAT

GÜNÜMÜZÜ AYDINLATAN BELGELER

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

MECLİS, HÜKÜMET, GEZİLER VE İTHAMLAR :

Geçen onbeş günün içinde basında en fazla tartışılan konular değişik olmakla beraber, yaklaşan seçimler dolayısıyla Meclis ve Hükümet üyelerinin davranışları, gezilerdeki ithamlı konuşmalar yorumlara konu olmuştur. Bunun yanında, Petrol konusu, çıkması gereken kanunlar ve Cezayir ihtilali de üzerinde durulan olaylar olmuştur. Biz bu sayımızda Meclis çalışmaları, 4. Koalisyon Hükümeti ve politikacıların gezileri ile konuşmaları hakkında yapılan yorumları aktarmayı daha faydalı buluyoruz.

16 Haziran tarihli YARIN Dergisinde Şemsi Kuseyri, Süleyman Demirel ile Kemal Satır'ın Karadeniz gezilerinde söyledikleri sözlerin, «her iki partinin kullanacakları sloganları belli etmesi» bakımından faydalı olduğunu ifade ile, «Seçmen eski seçmen değildir. Söylenen her sözü kafasında değerlendirmekte ve hafızasında saklamaktadır. Bugün birbirlerini satılmış olarak itham edenlerin, yarın bir arada hükümet etmelerine tahammül edemez. Şu halde partilerimiz seçim kampanyasında nasıl bir yol takip edeceklerini şimdiden kararlaştırmak ve her kafadan bir ses çıkmasına müsaade etmemek lüzumuna inanmak mecburiyetindedir.» diye yazısını bitirmektedir.

17 Haziran tarihli MİLLİYET'te Abdi İpekçi, Meclisin, 2 Temmuzda tatile girmesi kararının olumlu bir davranış olarak kabul edildiğini, bu arada sıkı bir çalışma yapılarak bazı kanunların çıkarılacağını ifade ederek «Toprak reformu ve petrol meselelerinin Mecliste tatilden önce kanunlaşamayacağı, buna karşılık seçim kampanyası sırasında tarafların üzerinde en çok durmak zorunda kalacakları davalar haline gelecekleri anlaşılmaktadır.» demektedir. Diğer bir sütunda Bülent Ecevit, «Hükümet dışında Hükümet» adlı makalesinde, 1 Mart tarihinde 4. Koalisyon programının Mecliste görüşülmesi sırasında bir koalisyon protokolünden bahsedildiğini, şu sıralarda ise Hükümeti parti liderlerinin idare ettiğinin koalisyon parti sözcülerince ifade edildiğini, bazı reform kanunları konusunda koalisyon partilerinin tutumlarına değinerek, «Bir karma komisyon tarafından incelenemeyecek kadar önemli sayılan bir reform tasarısı ile ilgili 'Hükümet' görüşleri, Hükümet tarafından değil, Hükümeti kuran partilerin önderleri tarafından da değil, yetkili bakanlığın uzmanları tarafından da değil, hiç bir Hükümet yetkisi bulunmayan 5 milletvekili tarafından hazırlanıp, Hükümet üyelerinin haberi bile 'olmaksızın, 'Hükümet adına', Millet Meclisine sunulmaktadır. Ve bu duruma karşı, Hükümetten de, Koalisyon partilerinden de itiraz gelmemektedir» demektedir, bunun ise «Hükümet dışında Hükümet vazifesi görülmesi» olduğunu ifadeyle, «Biz, Toprak reformundan şimdilik vazgeçtik, önce Hükümet, Hükümetliğini bilmelidir.» diye yazmaktadır.

KİM Dergisinde Özcan Erelider, Demirel'in Karadeniz seyahatinde CHP, ye karşı yönelttiği ithamların Kemal Satır'da şiddetli tepkilere yol açtığını ifadeyle «Türkiye'de sol, Türk kahvesi ürneği, çok çeşitli ölçülere konu teşkil ettiğinden, AP, li politikacının zihnindeki aşırı solun CHP, içinde infial değil, tam aksine, iftihar konusu olması pekala mümkündür. Ve bu politikacının, toprak reformu tasarısını ilk fırsatta kuşa çeviren, yabancı petrol şirketlerine tanınan ölçsüz imtiyazların geri alınmasını bir gasıp olayı telâkki eden, Kozlu olayına seyirci kalan (ve tabii sebep olan), devlet planlamasının varlık sebebini özel sektöre hizmette gören ve nihayet, İnönü'nün dış politikasını Türkiye'nin Batı'dan kopup Doğu'nun ağna düşmesi sayan, hatta İnönü'nün Gromiko ile domatesli votka içişinde dahi CHP, nin kuzulmasına dair işaretler bulan bir partiyi temsilen konuştuğu göz önünde tutulursa, yapılan ithamın CHP, için bir iftihar konusu olması yalnız mümkün değil, kuvvetle muhtemeldir de.» demektedir, CHP, aşırı sol tarafını vuzuha kavuşturduğu takdirde AP, nin ciddi bir rakip olamayacağını da temin edeceğini ifade etmektedir.

18 Haziran tarihli AKŞAM'da Demirel'in Karadeniz gezisinde partisindeki hizipleşmelerde suçlu, solcularla CHP, ye yüklediği, «AP, yıkılsa memleket ve dertlerinin sahipsiz kalır» dediği ifade edilerek «Bir memleketin sahibi, topyekün millettir, halktır. Millet'in bir bölüğünün memleketin tümüne sahip çıkmaya kalkışmasının adına ise; sayın Demirel'in pek sevdiği deyimle 'Gasp' derlerki, buna da milletin uzun süre göz yummayacağı bilinmelidir. Şunca yıldır gerçek bir demokrasiye kavuşmak bahasına türlü zorlara göğüs germiş bir halkın ise sonuna kadar uydurma demokrasi nutukları ile uyutulmasına ve haklarının gasp edilmesi ne imkân yoktur.» denilmektedir. Cetir Altan ise «Sosyalistler ve komünistler» adlı fıkrasında, komünizm ile sosyalizmin ayrımlarını çeşitli açılardan ele alarak «Türkiye uzun yıllar uyutulduğu için ne sosyalizmi, ne komünizmi bilmiyor. Sömürücülerinde propagandaları alabilirdiye işliyor. Komünistliği Rus ajanlığı olarak telkin ediyor. Ya Çir Komünistliği, ya Romanva Komünistliği, ya Yugoslavya Komünistliği... Bunların hepsi Rusyanın dışıdır. Biz sosyalistler tartışmaya ve halk oyuna taraftarızdır. Parla-mentoya ve Anayasaya inanırız. Onun için ikide birde ona buna Komünist denmesi bizi güldürüyor. Onların söylediği kadar komünist olsak Türkiye'de bir tane kapitalist ayakta kalamazdı.» demektedir bu konunun uzun araştırma ve kültür konusu olduğunu ifade etmektedir.

ULUS'ta Faik Suad, «Halk önde gidiyor...» adlı fıkrasında «Türk demokrasisi artık, politika sahnesinin cicişi olmaktan çık-

mış ve halkın mah olmuştur... Bilgi dağarcıkları tamtakır liderlerin cenebazlık gösterilerine sahne olmak bahtsızlığında kurtuluş çabası içindedir şimdi demokrasimiz... Türkiye'de uyanık bir kamu oyu ve Türk halkında demokrasi vatandaşlığı şuuru teşekkül etmiştir...» demektedir. Cihad Baban, Türkiye'deki ideoloji münakaşalarının tehlikeli safhalara girdiğini, Süleyman Demirel'in Karadenizde CHP, yi komünistlikle suçlamasına değinerek, «Bunun sebebi, bu insanların memleket gerçekleri ve meseleleri üzerinde söyleyecek sözlerinin mevcut olmasındandır. Cehlini örtmek isteyen elbette mütevaciz olacaktır. Bu bir suçluluk psikozudur ve suçlu ne kadar yüksek sesle bağırırsa bağırırsın, kendisini takibattan kurtaramıyacağı için bu memleketi bölen insanlar da milletin acı hükmünden kendilerini kurtaramıyacaklardır.» demektedir.

HABER'de Bahadır Dülger, Süleyman Demirel'in Karadeniz gezisinde söylediklerinin CHP, lilerle onu tutan bazı gazeteleri çok kızdırdığını, bu kızgınlıklara rağmen «Geniş halk kitlelerinin Adalet Partisine sevgi ile ve heyecanla bağlanmasına ve duygularını açıkça ortaya koymasına» engel olamayacağını ifadeyle «millet artık nereye varılmak istendiğini bütün incelikleriyle öğrenmiştir. Kendisini Halk Partisinin veya onunla her türlü Kombezone girmeye hevesli politikacıların pençesinden kurtarmak için eline geçen son fırsatı kaybetmeyecektir. Bu kaderi Adalet Partisinin Genel Başkanı Süleyman Demirel istesede önleyemez. Çünkü dağlardan kopup denizlere doğru coşup taşarak akan bir nehr tersine çevirmek mümkün değildir. Şimdiden bu hakikati böylece görmenin önümüzdeki günlerde davranışlarımızı ayarlamak için büyük faydası olacağını düşünüyoruz.» demektedir.

19 Haziran tarihli ZAFER'de Füzuran Tekil, Demirel'in Karadeniz gezisinin başarı ile sona erdiğini, bu gezinin ekonomik ve siyasi olduğunu ifade ile «Sol cephe, Karadeniz gezisini küçümsetmek için elinden gelen gayreti harcamıştır. Bazı aşırı solcu yazarlar, AP, Genel Başkanını karşılayanların tasdikları pankartlara kadar sataşmışlar, bunların memleket meseleleri ile ne alakası olduğunu sormuşlardır. Oysa, bu pankartlar, Sayın Demirel'e aşırı sol tarafından tertiplenen iftiralara, AP, camiasına edilen aşağı seviyedeki küfürlerle karşı bir karşılık ve iman sağlamlığı ifadesini dile getirmişlerdir.» diyor.

CUMHURİYET'te Evcet Güresir, ilerisini gerisini düşünmeden iç ve dış politikada ihtiyath olma arzusunun kötü sonuçlar doğuracağını, kararsızlığın iyi olmadığını ifade ile «Son günlerde hükümetin gerek iç ve gerekse dış politikadaki tutumu böyle kararsızlıkların tipik örnekleridir. Hükümet mesela Toprak reformu tasarısında bir türlü karara varamamıştır. Petrol Kanunu konusunda ise sorumlu Bakan açık açık hükümetin hiç bir fikri olmadığını söyleyebilmektedir.» demektedir.

24 Haziran tarihli SON HAVADIS'te Mümtaz Faik Fenik, Hükümetin fikri yoktur diyenlere cevap vermekte ve «Bizce, Koalisyon hükümetinin petrol konusunda bir fikir getirmemesine hayret etmemeli, koalisyonlardan böyle muazzam prensip ayrılıklarına dayanan meselelerde behemahal müşterek fikir isteyenlere hayret etmeli! 10 Ekim seçimlerinde seçmenler çoğunlukla Adalet Partisine oy verdükleri zaman, siz açık seçik fikri görürsünüz de, fikriniz karışır.» demektedir.

ULUS'ta Cihad Baban, «Halk Partisinden memleket işleri etrafında bir fikir ileri sürülünce, karşımdakilerden gelen ilk tepki, o fikir ne olursa olsun bir (Hayır) demekten ibarettir. Muarızlarımız, evvelâ bir kere (Hayır) diyorlar, ondan sonra da o (Hayır) ın gerekçesini nedenini araştırıp duruyorlar. Plân konusunda, bu iş böyle oldu. Memleketin plâna ihtiyacı yok dediler, plân istemiyoruz. pilav istiyoruz, dediler. Sonra, plân lazım ama, bu plân memleket gerçeklerine uygun değil diye döñüş yaptılar ve arkasından iktidara gelince plâna sarıldılar.» diye yazmaktadır.

27 Haziran tarihli MİLLİYET'te Bülent Daver, «Sosyal akal-erğin ülkemizde kuvvetli oluşu, şiddetli ve sert bir sınıf mücadelesini geniş ölçüde yumuşatacaktır. Demokratik eğitim ve akumların yoğunlaşması, güç kazanması bir ihtilale varacak sınıf kavgasını silici rol oynayacaktır. Reformlar ise sınıf kavgası yerine sınıf uzlaşmasını getirecektir.» diye yazmaktadır.

«Zayıf Hükümet» adlı makalesinde Bülent Ecevit ise, bazı konularda görüşü bulunmayan bir Hükümetin iş başında kâhıp kalamayacağını tartışma konusu yapıldığını, bundan evvelki hükümetin Mecliste sağlam bir temele oturmadığından devrildiğini ifadeyle «Meclis içinde daha geniş bir çoğunluğa dayanmasına rağmen, Yeni Hükümetin, iç meselelerde olsun, dış meselelerde olsun, eskisinden çok daha zayıf olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü, karar vermesi gereken durumlarda karar verememekte; Meclis, önemli bazı konularda görüşünü sorduğunda, herhangi bir görüş öne sürememektedir.» diyor.

28 Haziran tarihli VATAN'da Mehmet Kemal, «Devlet yönetmesini bilmeyenler, başkalarının nasıl devlet yönettiği hakkında fikirleri olmayanlar kaplamış piyasayı. Bir de 'komünizm tehlikesi' sloganı bulmuşuz, bütün kötülükleri, beceriksizlikleri ona yükledik ki, herşeyin üstesinden geldik sanıyoruz. Bu durumun kafasını kuma gömüp avcılardan kurtulmuş sanan deve kuşu kur-nazlığı, devenin işine yaramamış ki, bizim işimize yarasın.» demektedir.

Hazırlayan : Bekir EKİNCİ

FORUM

FİKİR MEVDANIDIR
ONBEŞ GÜNÜK İZBAFİSİZ SİYASİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA :

Basınımda Onbeş Gün

Başyazı :

Seçimlere Doğru

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI

C.K.M.P.'de Kaynayan kazan

Plan Programlarının Uygulanmasında-
ki Aksaklıklar

Cezayir'de İhtilâl

Mehmet Baydur

İNCELEMELER :

Ölü Doğan Bir Kanun

Cahit TALAS

Tütün

Akın UMUR

İmar Planlarının Onaylanması

Tuluf SÖNMEZ

Petrol Davamız

Muammer AKSOY

GÜNÜMÜZÜ AYDINLATAN BELGELER:

Evrensel Kuvvet Nasıl Doğdu

Antoine ZISCHKA

OKURLARIN FORUMU :

Petrol Davamız (R.O)

KÜLTÜR VE SANAT :

«Sosyalizm ve İktidar»

Mehmet SEYDA

Antonioni'nin En İyisi

Sungu ÇAPAN

Bibliyografya :

Der. : S. N. ÖZERDİM

Büyük Millet Meclisi'nin 2 Tem - muz 1965 günü tatile girmesi kuvvet - le muhtemeldir. Milletvekilleri, seç - menleri ile temas imkânına sahip ol - mak ve yoklamalara hazırlanmak için parlamento'nun bir an önce ta - til olmasını istemektedirler. Anaya - sa gereğince Cumhuriyet Senato'su - nun da Millet Meclisi ile beraber tati - le girmesi gerekmektedir. Buna kar - şı çok önemli bazı kanun tasarıları gündemde beklemektedir. Petrol Ka - nununun ve Toprak Reformu Kanu - nunun, çalışma süresi uzatılmadığı takdirde bu toplantı devresinde çık - ması hemen hemen imkânsızdır. Di - ğer taraftan Devlet Personel Kanunu tasarısının Millet Meclisi tarafından çok süratli şekilde çıkarıldığı bilin - mektedir. Bu kanunun alışılmamış bir süratle ve basında derinliğine ve ge - nişliğine tartışılmadan çıkarılması - nın önemli bazı mahzurları olabilir. Çünkü devlet görevlilerinin maaş du - rumunu düzenleyen çeşitli kanunlar son derece karışık bir sistemin uygu - lanmasına sebep olmuştur. Devlet gö - revlileri gelir bakımından imtiyazlı - lar ve imtiyazsızlar olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. İmtiyazlıların ek görevler ve sair yollarla sağladıkları imtiyazların yeni tasarıda ne derece - ye kadar muhafaza edildiği, durum - ları gerçekten ıslaha muhtaç bulu - nan az gelirli küçük devlet memur - larının durumunun ıslahı hususunda yeni tasarının hangi hükümleri ge - tirdiği kamu oyunca malûm değildir. Devlet Personel reformu iyi yapıldı - ğı takdirde en olumlu neticeleri en kısa zamanda sağlayıcı bir nitelik ka - zanabilir. Tasarının Cumhuriyet Se - natosunca görüşülmesine henüz baş - lanmamıştır. Ancak Cumhuriyet Se - natosu tasarıda bazı değişiklikler ya - parsa, kanunun yürürlüğe girmesi önlenemez ve yeni toplantı dönemin - de aynı tasarı daha geniş tartışma imkânları içinde daha faydalı şekilde kanunlaştırılabilir.

Kamu oyu, Petrol Kanununda ya - pılacak değişiklikler hususunda yeter derecede aydınlanmıştır. Türkiye menfaatlerine aykırı hükümler taşı - dığı aşikâr olan mevcut kanunun de - ğiştirilmesi tezi, kamu oyunca genel olarak benimsenmiştir. Bu yüzden petrol kanununun süratli şekilde ted - vini mümkün olabilir. Ancak bu ko - nuda hükümetin belli bir görüşü ol -

maması ve Adalet Partisi gurubunun kanunun seçimlerden önce değiştiril - mesine taraftar olmaması, kanunun çıkarılmasını önleyeceğe benzemek - tedir.

Toprak Reformu tasarısının ka - nunlaşması da muhtemel görünme - mektedir. Gerek Adalet Partisi, ge - rek onun koalisyon ortaklığı yaptığı Yeni Türkiye Partisi ve Millet Par - tisi Toprak Kanununun çıkması - nı prensib olarak benisediklerini ilân etmişlerdir. Ancak onların savunma sını yaptıkları tasarı Tarım Bakanı tarafından yapılan ve sonra geri a - lınan değişikliklerin gösterdiği gibi bir reform tasarısı olmaktan çok mevcut toprak rejimini aynen devam ettirmek gayesini gütmektedir. Bu şartlar altında toprak reformu tasa - rısının kanunlaşmamasını tercih et - mek daha doğrudur.

Seçim mücadelesinde muhtemelen rol oynayacak olan reform tasarı - ları konusuna kısaca göz attıktan son - ra seçim mücadelesinin cereyan tar - zı meselesine değinebiliriz. Adalet Par - tisi Genel Başkanı ve Başbakan Yar - dımcısı Süleyman Demirel'in Kara - deniz gezisi seçim tartışmalarının muhtemel cereyan tarzı hususunda kamu oyunda ciddi ve haklı endişele - re sebep olmuştur. Karadeniz gezi - sinde karşısında konuşma yapılan küfürlü dövizler, seçimlerin seviyesiz bir mücadeleye sahne olması ihtima - lini ciddi olarak zihinlere getirmiştir. Banun yanında Adalet Partisi Ge - nel Başkanının Cumhuriyet Halk Partisi'ni aşırı solu korumakla it - ham etmesi de seçim barometresini birdenbire yükseltmiş ve bu konu - ma Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Kemal Satır'ın çok sert bir karşılık vermesine sebep olmuştur. Siyasi Partilerin farklı sosyal ve eko - nomik programlarla seçmenlerin kar - şısına çıkması, aslında son derece se - vindiricidir. Çünkü seçim mücade - lerinde şimdiye kadar iktisadî ve sosyal konulardaki fikir ayrılıkları önemli bir rol oynamamıştır. Ancak fikir ayrılıklarına dayanan tartışma - ların «seviyeli» olması şarttır. Aksi halde seçimler memleketi çıkmazlara sürükleyen bir kördüğüşü haline ge - lebilir. Bu konuda asıl sorumluluk, muhalefet partilerine değil, iktidarda bulunan partilere düşer. Çünkü ikti -

dar siyasî tansiyondaki gerginlikleri gidermek hususunda çok geniş imkânlarla sahiptir. Şüphesiz sayın Cumhurbaşkanı'nın ve Başbakanın tarafsız tutumla zamanında ve yerinde gereken müdahaleleri yapmaları da faydalıdır. Nitekim sayın Cumhurbaşkanı seçim mücadelesinin suni tehlikelerin istismarı olmaksızın cereyanı hususunda Adalet Partisi yöneticilerine gereken ihtarı yapmıştır. Bu konuda tarafsız Başbakan Suat Hayri Ürgüplü'nün de sorumluluğunu müdrik bulunduğunu gösteren işaretler sevindiricidir.

Adalet Partisi yöneticilerinin de seçim mücadelesinin normal ve medeni usullerle cereyanı hususunda kendilerine düşen ödevleri yerine getirmeleri lâzımdır. Adalet Partisi ba-

sın, önüne geleni karalamak ve kötülemek yolundan vazgeçmelidir. Adalet Partisi'nin petrol konusunda, toprak reformu konusunda Cumhuriyet Halk Partisinden veya koalisyon ortaklığı yaptığı Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinden farklı görüşler taşımasında ve bu görüşlerin zaferi için mücadele etmesinde yadırganacak hiçbir taraf yoktur. Ama seçim mücadelesinde Türkiye'yi bölücü bir yola itmeğe ne sözü geçen parti'nin ne de başka herhangi bir kuruluşun hakkı olmadığı bir gerçektir.

Seçimlerin seviyeli geçmesi Türkiye'nin geleceği ve milli birlik ve bütünlüğün korunması bakımından mutlaka gereklidir.

Onbeş Günün Notları

C. K. M. P.'de Kaynayan Kazan

C.K.M.P.'de bir süredir kaynamakta olan kazanın taşma belirtilerini göstermesi seçim düzeyine doğru hızla yol aldığımız son haftaların siyasal ortamda dikkati en çok çeken olaydır. Kısa sürede açığa çıkan Türkeş ve Oğuz çekişmesi iki hafta süren bir mütareke döneminden sonra tekrar kızışmış, sonunda Parti Lideri Oğuz yenilgiye uğrayarak genel başkanlıktan çekilmiştir. Ahmet Oğuz, gazetecilere «eğer açıklamada bulunursam Türkiye'de yer yerinden oynar. Mesele anlaşıldığı kadar basit değildir» demekle yetinmiş, ağzındaki baklayı çıkarmamıştır. «Yeri yerinden oynatabilecek» önemdeki olayları açıklamaktan sakınmanın nedenlerini bilmiyoruz. Fakat, büyük bir ihtimalle Ahmet Oğuz, 23 Temmuzda toplanacak olan parti kongresini bekleyerek bunu, parti yönetimini ele geçirmek çabası içinde olduğu anlaşılan Türkeş aleyhinde bir koz olarak kullanmak istemektedir. Zira, önümüzdeki kongrenin partiye yeni bir dinamizm ve yeni bir biçim vermek isteyen Türkeş grubu ile statüko taraftarları olan Oğuz grubunun çatışması şeklinde cereyan edeceği tahmin olunmaktadır.

C.K.M.P.'inde kaynayan kazan, aslında her partinin liderlik yarışması için karşılaştığı iç mücadeleden farklı özellikler taşımaktadır. Şimdiye kadar gazetelere ak-sedenler ve kulağımıza gelenler, Türkeş ve grubunun bir pazarlık sonucu partiye girdikleri yolundaki söylentilerdir. Partiye girmeden önce bahis konusu kimselerin parti idarecileriyle birtakım ön konuşmalar yaptıkları doğru olmakla beraber, bu söylentinin doğruluğu ve pazarlığın sonucunda ne gibi anlaşmalara varıldığı hakkında kesin bilgiler yoktur. Bu, belki de kongrede açıklanabilir. Önemli olan nokta, partiye girişinden kısa süre sonra kendini

«parti genel müfettişi» tayin ettirmeğe muvaffak olan Türkeş'in sistemli şekilde parti yönetimini, merkezde ve taşrada ele geçirmeğe büyük ölçüde yaklaştığı yolundaki tahminlerin gittikçe kuvvetlenmesidir. Geçen hafta sonuna kadar hiçbir partiye girmemiş olan ondörtlerden Münir Köseoğlu da C.K.M.P.'yi kendine parti olarak seçmiştir. Böylece, Mustafa Kaplan, Numan Esin, Fazıl Akkoyunlu, Şefik Soyuyüce, Ahmet Er, Rifat Baykal, Dünder Taşer ve Muzaffer Özdağ ile beraber ondörtlerden onu sözü edilen partide kader birliği etmektedirler. 27 Mayıs devrimi öncesi ve sonrası, 13 Kasım 1960'a kadar zaten fikir ve işbirliği yapan ondörtlerin böylece büyük ölçüde bunu devam ettirdikleri anlaşılmaktadır. Geçen yıllarda yeni bir parti kurmalarından söz edilen ondörtlerin, bunun yerine, kurulmuş bir partiyi kendi amaçlarına «vasıta» olarak kullanmayı tercih ettikleri söylenebilir. 1961 seçimlerinde Demokrat Parti'yi siyasal ortamda kimin izleyeceği henüz açıklıkla belli olmadığından YTP ile CKMP oldukça kârlı çıkmışlardı. Sonradan Bölükbaşı grubunun ayrılmasıyla canlılığını ve seçim şansını da bir hayli kaybeden CKMP yi seçmelerindeki tercih nedenlerini bilmiyoruz. Bunu, sadece partinin şimdiye kadar liberal - muhafazakâr bir yolda gitmesine ve parti programına atfetmek güçtür.

Türkeş, parti tüzüğünü değiştirmek ve bu arada genel başkanlık seçimini yenilemek üzere kongreyi toplatma emeline nail olmuştur. Parti tüzük ve programındaki değişiklikler henüz açığa vurulmuş değildir. Türkeş'e yakın çevrelerden sızdığına göre, partiye «milliyetçi - sosyalist» bir kişilik verilerek istenmektedir. Nitekim, Türkeş grubunu destekleyen Parlamenterlerden

Gökhan Evliyaoglu, bir gazeteciye «batıda uygulanan sosyal ekonomi düzenini benim-sediklerini», hatta Sosyalist Kültür Derneği ile aralarında, bazı nüanslarla, toplumcu ilkelerde birleştiklerini söylemiştir. Evliyaoglu, bu söziere, «fakat din, mukaddesat, milli hisler, gelenekler... Türkün bu kutsal yönlerini de geliştirmek, değerlendirmek istiyoruz» sözünü de ekliyerek gerçek niyetlerini dolaylı şekilde açıklamıştır. Gerek Türkeş'in gerekse Evliyaoglu'nun daha önceki kişiliklerini ve eğilimlerini hatırlayanlar, partinin «nasyonal sosyalizme», «faşizme» kaydığını ileri sürmektedirler. Partinin yeni kişiliği önümüzdeki kongrede büyük ölçüde belli olacaktır. Kongre, aynı zamanda, 27 Mayıs İhtilâlinin 13 Kasım 1960 tarihine kadarki «kudretli Albayı» olarak bilinen Türkeş'in C.K.M.P. içindeki gerçek kuvvetini de ortaya çıkarmış olacaktır. İlk devrede Oğuz'u yenilgiye uğratmış gibi görülen yeni lider adayının, tamamen ihtilâlcî metodlarla merkezde ve taşrada kilit mevkilere yerleştirilen emekli subaylarla bazı gençlerden meydana gelen militan ve idareciler tarafından olduğu kadar, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, M. Kemal Erkovan, G. Evliyaoglu gibi parlamenterler tarafından da desteklendiği anlaşılmaktadır. Şimdiden çatışmanın sonucunu kestirmek güçtür. Tarafsız çevreler, A. Oğuz, A. Tahtakılıç ve H. Dinçer gibi eski liderler ve taraftarları güç birliği yaptıkları taktirde zaferin Türkeş için pek de kolay olamayacağını belirtmektedirler. Nitekim, İstanbul'daki Parti Kongresinde olduğu gibi, Türkeşçiler için küfürlü ve kavgalı bir mücadele cereyan edeceğe ben-zemektedir. Fakat herhalde 23 Temmuz kongresiyle bu partide kaynayan kazanın kapağı açılmış ve durum biraz daha aydınlanmış olacaktır.

Plan Programlarının Uygulanmasındaki Aksaklıklar

Kaderi ve başarısı esasen tarım sektöründeki üretime sıkı sıkıya bağlı görünen yıllık programlarımızın uygulanmasında zorluklar yaratan çeşitli tıkanıklıklara, şimdi bir de, güven oyu mekanizmasının bütçe kanun tasarıları üzerinde denenmesi sonucunda ortaya çıkan «geçici bütçe» aksaklığı eklenmiştir.

Filhakika Bütçe Kanununun üç ay gecikmesi ile genel ve katma bütçeli dairelerimizin yatırım faaliyetlerinde duraklama ve aksamalar olduğu söylenmektedir. Zaten bütçe yılının Mart birde başlaması iki aylık bir gecikmeye sebep olmakta idi. Buna üç ay daha katılınca inşaat mevsimi, yatırımları tehlikeye sokacak şekilde kısalmış olmaktadır. İlgililerin ifadesine bakılırsa yatırımların gecikmesi geçici bütçenin sebep olduğu zorluklardan ziyade yatırımcı dairelerdeki bazı vazifellilerin bilgisizliği veya ihmali yüzünden vukua gelmiştir. Siyasî buhran veya hükümetlerin şu veya bu sebeple el değiştirmesi anlarında devlet dairelerinde işlerin nasıl durduğu ve yeni bakan durumu kavrayıp işlere el atıncaya kadar en önemli problemlerin

bile nasıl dosyalarda bekletildiği bilinen bir keyfiyettir. Bu durum, hiç şüphe yok, politika dışında kalabilmiş ve vazifesini müdürlik bir müstegara ve genel müdürlere sahip bakanlıklarda vukua gelmiyecektir. Fakat kaç bakanlığımızda bu kalitede üst sevk ve idare personeli vazife görmektedir.

Yıllık programlar ekseriya Eylül veya Ekim aylarında hazırlanarak yayınladıkları halde, sayıları pek az yatırımcı daire, derhal faaliyete geçerek, Mart başına kadar olan zamanı tam manasıyla değerlendirebilmektedir. Yıllık «çalışma programı» yapan veya yaptığı programı ciddi bir şekilde tatbik eden dairelerimizin de sayısı çok azdır. Yıllık icra planındaki tedbirlerin yerine getirilmesi çalışmalarını daha da gevşek bir şekilde yapılmaktadır. Halbuki ancak bu tedbirler alındığı takdirde yatırımlar için gerekli zemin hazırlanmış olabilir ve bu yatırımların faydalılığı artabilir. Tembelliğin, ihmalin ve mes'uliyetten kaçmanın çok defa cezasız kaldığı devlet dairelerimizden, programın tam olarak uygulanmasını beklemek biraz fazla iyimserlik olacaktır. Planlı devreye girdiğimiz son iki buçuk sene içinde yıllık programların uygulanışını şu veya bu kusuru sebebiyle aksatan sorumlu memur, genel müdür veya müsteşar sorguya çekilmiş veya işinden uzaklaştırılmış değildir. Bu, vazifesini yapmayan memurları sorumlu tutmıyan İnönü hükümetlerinin gevşek idareleri ile başlamış ve aynı kurulu düzeni devralan Ürgüplü Hükümeti de bu yönde tedbirler alacak zamana ve dinamizme sahip olamamıştır.

Sayın Ürgüplü'nün son beyanatına göre Mayıs ayı sonuna kadar 1 milyar 85 milyon TL.lık yatırım projesi ihale edilmiştir. Başka kaynaklardan tevsik edemediğimiz bu rakam doğru bile olsa 7 milyar 700 milyon TL.lık yatırım yapacak bir hükümet bu tempo ile program devresi içinde fiziki olarak yatırımlarını ne ölçüde gerçekleştirebilecektir? 1965 İcra Planındaki 524 tedbirin yüzde kaçını yerine getirilecektir? Biz başarı nisbetinin yükselmesi için zannetmiyoruz. Fiilen başlayan seçim kampanyası arasında ikinci üç aylık uygulama raporunu değerlendirebilecek hükümeti Ankara'da bulmak mümkün olacak mıdır? Sırf yıllık programı günün gününe takiple görevli ikinci bir başbakan yardımcısına olan ihtiyaç her gün biraz daha artmaktadır.

Adalet Partilileri plana inanmamakla itham eden Haik Partililer, aynı derecede, hatalı bir görüşle planı, kendiliğinden bütün problemleri çözecek sihirli bir değnek sanmışlardır. Bunun bir neticesi olarak planın başarısı için şart olan zemin zamanında hazırlanamamıştır. İdareyi ve idari reformları yeniden düzenleme yolunda pek az bir mesafe alınmıştır. Toprak reformu halâ Meclis Komisyonundadır. Vergi reformu bitmez, tükenmez inceleme safhasındadır. İhracaatı geliştirme çalışmaları beklenen neticeyi vermemiştir. Özel Sektör yatırımlarını sıhhatli bir şekilde takip edebilecek bir mekanizma kurulamamış ve bu sektör yatırımları sanayi sahasına doğru kanaliz edilememiştir. Programı iller seviyesinde uygulayan mahalli idareler, idari ve mali hüviyete kavuşturulamamışlar-

dır. Birinci beş yıllık planı hazırlayanlar büyüme hızını % 7 olarak tespit ederlerken mevcut atıl kapasitenin çalıştırılacağını öngörmüşlerdi. Bu yönde de başarı sağlanamamıştır.

Bazı yatırımcı daireler halâ yeterli planlama, etüd ve proje yapımı ünitelerine sahip değildir. Bilhassa hatalı veya eksik olarak hazırlanan projelerini sene içinde tadili yoluna gidilmesi veya kat'i yeri ve arsası temin edilmemiş projelerin programa alınmış olması, gecikmelere sebep olan aksaklıklar arasındadır.

Hemen hemen her sene bütçelerin büyük açıklarla kanunlaşması ve bunun bir sonucu olarak yıl ortasında cari harcamalar arasında yatırımlardan da kısıntılar yapılması, sermaye piyasasının teşekkül etmediği memleketimizde özel sektöre iyi şartlarla kredi verilememesi, Konsorsiyum yardımlarının taleplerimizi karşılayamaması ve nihayet ihalelerin halâ 2490 sayılı kanuna göre yapılması programın başarı nisbetini düşüren faktörlerdir.

Konunun belki de en hazin tarafı, büyük bir çoğunluğu ile parlamento üyelerimizin yatırım ve tedbirlerle ilgili uygulama çalışmalarını halâ kontrol etmeyi öğrenememiş olmalarıdır. Bütçe müzakerelerinde bu durum bütün açıklığı ile ortaya çıkmıştır. Milletvekili ve senatörlerin seçmenlerine yol, su ve fabrika vadettikleri devir çoktarihi karışmıştır. Her türlü yatırımın yeri ve büyüklüğü artık teknik elemanlar tarafından tesbit edildikten sonra hazırlanan projeler Devlet Planlama Teşkilatına yatırım teklifi olarak intikal etmekte ve Yüksek Planlama Kurulunun tasvibinden geçmektedir. Bu durum karşısında Parlamento üyelerine düşen görev daha ziyade, programın yüzde yüz uygulanışını sağlamak üzere gelir kaynakları araştırmak ve bulmak, yatırımların ve tedbirlerin icrasını denetlemek, planlı kalkınma zeminini hazırlayacak kanun tasarılarının zamanında kanunlaşmasını sağlamaktan ibarettir. Bu arada milletvekili ve senatörler, beş yıllık kalkınma planlarının hazırlanması safhasında ihtisas komisyonlarına seçim bölgeleri ile ilgili raporları ve bilgileri verebilmeli ve proje hazırlayan yatırımcı dairelerini bölgelerinde envanter, etüd ve bölge planlama gibi çalışmalar yapmalarını istiyebilmelidirler.

Şüphesiz programın uygulanmasındaki aksaklık ve gecikmelerin bütün günahını icracı dairelerdeki elemanlarla parlamento üyelerine yüklemek haksızlık olacaktır.

BEHİCE ERENOĞLU

ile

Dergimizin Yazı İşleri Müdürü
BEKİR EKİNCİ
Nişanlanmıştır.

Dergimiz Yazı Kurulu, yeni nişanlıları tebrik eder, kendilerine mutlu bir hayat diler.

Bazı hallerde uygulamayı zorlaştıran plan ve programın bizzatı kendisi olmaktadır. Kalkınma Planı ile yıllık programlar ve bunları hazırlayan Devlet Planlama Teşkilatının bünyesi ayrıca incelenecek ve düzeltilecek önemli konulardır.

Cezayirde ihtilâl

Cezayir'de Bin Bella'yı tutukluyarak iktidarı ele geçiren Albay Bumedyen'in hakiki hüviyeti dış âlem için o kadar meçhuldür ki kimse Cezayir'in nereye doğru kayacağını kestirememektedir. Bir kısım gazeteler Bumedyen'in Kastro ve Mao - Te - Sun'a hayran olduğunu yazarken diğerleri kendisinin gayet dindar olduğunu ve aşırı sola kayışı durdurarak daha liberal bir yol tutacağını zikretmektedirler. Albayın ihtilâli neden yaptığı da tam olarak bilinmemektedir. İktisadi durumun bozukluğu, Bin Bella'nın fazlaca despotizme kaçmış olması ve şahsi prestiji için fazla masraflara girişmesi, kabinedeki askerleri elimine etmeye kalkması, halkla ilişkisini kesmiş olması gibi sebepler ortaya atılmaktadır.

Albay Bumedyen sırtını 45.000 kişilik orduya dayamış gözükmeğe beraber talebe nümayişleri devam etmekte ve yer yer halk da Bin Bella'ya olan sevgisini izhar etmekte çekinmemektedir.

Asya - Afrika Devletleri Konferansının 5 Kasım'a ertelenmesi Cezayirdeki tehlike ve istikrarsız durumu teyit etmektedir. İhtilâl Konseyinin, konferans için gelen misafirlerin Cezayiri terketmelerinden sonra, nümayişçilere karşı şiddet tedbirleri alması beklenebilir. Fakat memnuniyetsizliğin bir tezahürü olan bu tip nümayişlerin zor kullanarak bastırılması çok defa imkânsız olmaktadır. Hele zamanla, talebeler ile askerler arasında gelişen bir birliği, ihtilâlin geriye tepmesi tehlikesini doğurabilir. Bundan sonraki zincirleme ihtilâller safhası başlamaktadır.

İstiklâl mücadelesinde en az kendisi kadar gayret gösteren milli liderleri tek tek elimine eden, iktisadi durumun kötüye yönelmesini önleyemeyen, halkın yüzde 25 ini içine alan işsizliğe bir çare bulamıyan Bin Bella'nın başarılı bir lider olduğu söylenemezdi. Hele memleketinin çok acil problemleri dururken Nasır'ı özenerek büyük liderler arasına katılma hevesi içinde kendini dünya meselelerine vermesi Millî Kurtuluş Cephesi Partisi içinde fikir ayrılıklarına sebep olmuştur. Bin Bella son zamanlarda bir yandan orduyu politika dışına çıkarmaya gayret ederken diğer yandan da eski liderleri affetme hazırlıklarına girişmişti. Asya - Afrika Devletleri Konferansını da prestijini artırma yolunda bir vasita olarak kullanmayı düşünmekteydi. Fakat her diktatör gibi ölçüyü kaçırdı ve vaktiyle kendisine rakiplerini ezmede yardım eden en yakın mesai arkadaşı tarafından iktidardan indirildi.

Sosyalist rejimin askeri diktatorya altında ne derece başarılı olacağı şimdiden kestirilemez. Cezayir'in geleceği Albay Bumedyen'in gözü pek bir asker olması yanı sıra sahip olduğu diğer meziyetlerine bağlı kalacaktır.

Millî Birlik Hükümetinin Ticaret Bakanlarından sayın Mehmet Baydur haksız, yersiz ve her bakımdan mesnetsiz bir iftira ile oturu iki yıl kadar önce Yüce Divana sevk edilmiş ve 10 gün kadar önce de Yüce Divan Savcısının da talebine uyularak ve ittifakla alınan bir karar ile beraat etmiştir. Türkiye'de «Divanı Aliler» tarihinde bu şekilde ittifakla alınmış kararlar mevcut değildir.

Mesele bir kaç yönden ciddiyetle üzerinde durulması gereken bir önem arz etmektedir. Mehmet Baydur Toprak Ofisi tarafından zamanın hükümetinin de bilgisi dahilinde satılmış olan bir miktar arpanın ucuza satılmış olduğu ve binaenaleyh memleketin zarara uğratıldığı iddiası ve Ticaret Bakanlığında çalışan bir memurun mesnetsiz iftirası ile suçlanmak istemişti. Bunun üzerine Meclis tahkikatı açıldı. Teşkil olunan bir tetkik komisyonu Mehmet Baydur'un Arpa satışı içinde bir ihmali olmadığına ittifak ile karar verdi. Fakat Meclis, Komisyon raporuna itibar etmeyerek ve kendisi ortaya herhangi bir delil de koymaksızın Mehmet Baydur'un Yüce Divana sevkini kararlaştırdı. Yüce Divan Meclis tahkikatını kifayetsiz bularak dosyayı meclise iade etti. Bu defa ikinci bir komisyon kuruldu. Bu komisyon yeni bir tahkikat yaptı. Bu defa yeni komisyon Mehmet Baydur'un ihmali olduğu üzerinde durdu ve Yüce Divana sevkini talep etti. Bu talep meclis tarafından kabul edildi. Fakat yukarıda değindiğimiz üzere Mehmet Baydur ittifakla beraat etti. Üzerinde durulması gereken mesele şunlardır :

1. Mehmet Baydur Yüce Divana haksız olarak sevk edilmiştir. Bir müfteri memurun mesnetsiz iddialarına uyularak hata edilmiş ve birazda «açık deliller yok ama iş mahkeme çözün» düşüncesinden hareket edilmiştir. Bu suretle meclis tamamiyle hukuki olması lâzım gelen bir kararında siyasi bir davranış içinde kalmıştır.

2. Mehmet Baydur'dan sonra gelen Ticaret Bakanları ve ikinci Komisyonunda bulunan şimdiki Ticaret Bakanı hadisenin esaslı olmayan bir iddiadan ileri gidemediği gerçeğini Millet Meclisi önünde gereken vuzuh ile ortaya koymamışlardır.

3. Adalet Partisinin bir kısım mensupları bu konuda da 27 Mayıs ihtilaline karşı duydukları inifalden hareket ederek Millî Birlik hükümetinden de bir Bakan Yüce Divana sevk edilsin düşüncesinde bulunmuşlardır.

4. Amme vicdanı meclisin hukukilikten ayrılmasından ötürü derin bir surette müteessir olmuştur.

5. Meclis bir iftiraya değer vererek pek çok zamanını israf etmiştir.

Fakat daha başka bir çok yönlerine rağmen Yüce Divanın kararı siyasi organların, bundan sonraki davranışlarında çok daha ciddi ve objektif olmalarını sağlayacak niteliktedir. Kanaatimizce Mehmet Baydur davasından memleketin en büyük kazancı, bu netice etrafında toplanmaktadır. İftira kem söz gibidir. Sonunda sahibine zarar verir. Fakat iftiralardan memleketin zarar görmemesine de bütün sorumlular ve müesseseler en titiz bir şekilde dikkat etmek itiyadını yitirmemelidirler.

İncelemeler

Ölü Doğan Bir Kanun

Cahit TALAS

1961 Anayasasının 46 ncı maddesi, sendika kurma hakkı ile ilgilidir. Maddenin birinci fıkrası işçi ve işverenlerin sendika kurma haklarını teminat altına almış ve bu hakkı tanımlayan kanun 1963 yılında tedvin edilerek yürürlüğe girmiştir. Mezkûr maddenin ikinci fıkrası ise, «İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir» Hükümünü koymuştur. Bu hükme dayanılarak tedvin olunan ve **Devlet Personeli Sendikaları Kanunu** adını taşıyan kanun 8.6.1965 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur.

1. Kanunun muhtevasına geçmeden önce bir kaç cümle ile tasarrufla hazırlanış şekli üzerinde durmak istiyoruz. Evvelâ şuna işaret edelim ki, Devlet Personeli Sendikaları Kanunu da tıpkı Devlet Personeli Kanunu gibi bir gizlilik içinde hazırlanmıştır. Tasarıyı hazırlayanlar bizim bildiğimize göre sendika kurma hak ve hürriyetinin mânasını ve felsefesini iyice incelemeğe vakit ve fırsat bulamamış ve sendikaların - bu sendikalar memur sendikaları olsalar dahi - fonksiyonlarının neler olması gerektiği meselesi üzerinde yeteri kadar düşünmemişlerdir. Tasarı amatörce hazırlanmıştır ve hazırlandıktan sonra da memlekette bu alanda yetkili sayılabilecek kimselerin, üniversitelerin ve mümasil teşekküllerin işbirliğine müracaat olunmamış ve düşüncelerinin alınmasına lüzum ve ihtiyaç duyulmamıştır. Tasarı parlamento komisyonlarında da olumlu istikametlerde prensip değişmelerine uğramadan Millet Meclisi ve Senato umumi heyetlerine intikal ederek ihtiyaçlara cevap vermeyen bir muhteva ile çıkmıştır. Denilebilir ki bu kanunun, 1938 tarihli Cemiyetler Kanununun zihniyetinden pek az farklı bir zihniyet ile hazırlanmıştır ve 1947 yılında tedvin olunan İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkındaki kanundan daha ileri bir görüş ve anlayış taşımamaktadır. Memurlar, işçiler gibi bir tazeyik grubu teşkil etmediklerinden ve Cemiyetler Kanununun 12 nci maddesinin koymuş olduğu yasak dolayısıyla teşkilatlanmamış bulundukla-

larından ne kanunun bir an önce çıkarılmasına, ne de yetersiz ve çok kısıtlayıcı muhtevası hakkında mütalâa beyanına malik olmadıklarından kanunun bugünkü şekli ile çıkmasını önleyememişlerdir.

2. Bu kısa ve genel görüşten sonra şimdi kanunun belli başlı ilkelerine ve hükümlerine değineceğiz. Kanunun tedvin maksadı 1. nci maddesi ile belirtilmiştir. Buna göre maksat, «İşçi niteliğinde olanlar dışındaki kamu hizmeti personelinin ortak meslekî, kültürel, sosyal ve iksadî hak ve menfaatlerini korumak, özellikle meslekî gelişmeyi ve aralarındaki yardımlaşmayı sağlamaktır». Bu hedeflere ulaşabilmek için kurulacak sendika veya meslek birliklerinin hangi nevi faaliyetlerde bulunabilecekleri kanunun 13 ncü maddesi ile düzenlenmiş bulunuyor. 15 fıkra halinde sıralanan bu faaliyetlerin yalnız ikisi, o da kısmen, ve geniş ve iyi niyetli bir tefsire tâbi tutuldukları takdirde, üzerinde durulmaya değer bir mahiyet ve nitelik taşımaktadırlar. Bu iki fıkra şöyledir : a) **Kamu hizmeti personeli**ni ilgilendiren meslekî meseleleri, meslekin gelişmesini, üyelerin personel hukukundan doğan maddî ve mânevî hak ve yükümlerini, meslekin ve üyelerin yararına en uygun şekilde halle çalışmak ve savunmak ; b) **Personel hukuku**nu ilgilendiren mevzuat ve konular üzerinde incelemeler yapmak ve ilgili kurumlara tekliflerde bulunmak. Bu hükümler Devlet Personeli Sendikalarına kısmen toplu müzakereler yapmak hakkını tanımaktadır. Ancak bu tanıma sarıh değildir. Devlet kabul etmediği takdirde, bu hükümler mütalâa vermek ve zaman zaman muhtıra sunmaktan ileri gidemeyebilir. Bununla beraber iyi kurulmuş, hazırlanmış ve işbirliği tesisinin faydalarına devleti inandırmak gücüne ve maharetine erişebilmiş teşkilatlanmalar, kanunun kısır hükümlerini tatbikatta teessüs edecek iyi gelenek ve yollarla kısmen de olsa gidermek imkânlarını elde edebilirler. Ancak bunun ilk şartı, devletin, daha doğrusu devlet adına hareket etmek yetkisine sahip bulunacak şahısların sendikanın fonksiyonunu anlayış ve zihni-

yeti meselesi olarak kendini gösterebilir. Bilhassa hükümetler otoriteyi ve müzakere hakkını dar bir tefsire tâbi tutarak memur sendikalarını, memurları ilgilendiren bir çok meselelerde muhatap olmaktan kaçınan yanlış ve anlayışsız bir yolu tercih etmek eğilimi içine girerlerse, **Devlet Personeli Sendikalar Kanunu** gerçekten ölü doğmuş sayılabilir.

Faaliyetler konuları ile ilgili diğer fıkralar, daha ziyade maddî ve hukukî yardımlaşmalar, meslekî eğitimler, yayın ve konferanslarla ilgili olup bunları yapabilmek için sendika kurmak zaten zaruri değildir.

3. Kanun çeşitli yasaklarla doludur. Bu yasakların herbiri üzerinde ilerde bir seri inceleme içinde duracağız. Şimdilik şu hususları ifade etmek istiyoruz. 14 ncü madde içinde 11 fıkra halinde tadat olunan yasaklardan bir kısmı makûl ve mantıkîdir. Meselâ memur sendikalarının siyasi faaliyette bulunmamaları doğrudur. Siyasî teşekküllerle irtibat tesis etmeleri, bunların leh ve aleyhlerine davranış tesbit etmeleri, işçi sendikalarından ve esnaf derneklerinden maddî yardım almaları uygun değildir. Bunlar, idarenin tarafsızlığını ihlâl edici bir mahiyet yaratabilirler. Buna mukabil hiç olmazsa bazı sektörlerde grev hakkı meselesi münakaşa edilebilir. Memurların kanunî isteklerini açıklamak veya desteklemek amacı ile açık yer toplantıları ve gösteri yürüyüşleri yapmalarının yasak olunması, haksız bir hükümdür. Diğer taraftan milletlerarası teşekküllere katılmak için Bakanlar Kurulu kararının önceden alınması şartının kanunda yer almış bulunması da inandırıcı esaslara dayanılmak suretiyle savunulması güç bir yasaktır. Aynı mahiyetteki bir hüküm 1947 tarihli Sendikalar Kanununda da yer almış, fakat hiç bir zaman olumlu bir istikamette işletilmesi mümkün olmamıştı.

4. Kanunun diğer hükümleri teferuat hükümleridir. Esasa taallük etmemektedir. Buna mukabil kanun bir çok boşluklarla doludur. Kuruculuk ve idareciliğe müteallik her hangi bir hüküm kanunda yer almadığı gibi, sendika idarecilerinin durumları teminata da bağlanmamıştır. Bu kanun memurlara, bilhassa maddî menfaatlerini geliştirmek bakımından fazla bir şey sağlamadığı için kolaylıkla işler bir nitelik arzettiyecektir. Bütünü ile üzerinde düşünüldüğü zaman hükümet ve Meclislerin,

bir Anayasa hükmünü yerine getirmek gibi bir vazifenin sırf şeklen tamamlanmış olması intibaini vermektedir.

5. Gerçekten kanun üzerinde bir de Anayasanın tanımış olduğu haklar yönünden durmak gerekmektedir. Bilindiği üzere Anayasanın 11 ncı maddesi aynen şu hükmü kopmuş bulunmaktadır. «**Temel hak ve hürriyetler, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir. Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.**»

Sendika kurma hakkı, devlet memurlarına Anayasa ile tanınmış bulunan bir haktır. Bu hakkın bir kanunla düzenleneceği gene Anayasada yer almıştır. Fakat çıkarılmış bulunan kanun memurlara gerçek mânâda ve serbest olarak faaliyette bulunmak üzere sendika kurma imkânını vermemektedir. Gerçi memurlar gördükleri işler ve haiz oldukları özel statü bakımından bu konuda işçilere tanınmış olan hakların ölçüsü içinde mütalâa olunmayabilirler. Fakat tanzim şekli altında sendikanın gerçek fonksiyonunu, yapmaktan yani mensuplarının ekonomik, sosyal, kültürel ve sırasında politik hak ve menfaatlerini korumaktan yoksun bırakmak Anayasanın yukarıda zikrettiğimiz 11 ncı maddenin ne birinci ne de ikinci fıkrası hükümleri ile bağdaşmamaktadır. Kanaatimizce Devlet Personeli Sendikaları Kanunu Anayasanın sarîh olarak tanımış olduğu bir hürriyetin özüne dokunmuş bulunmaktadır. Zira tanzim yolunda, Anayasanın müsaade etmiş olduğu hudutların aşılmış olduğu, sendikaların fonksiyonları, kuruluş gayeleri düşüncecek olursa kolaylıkla tesbit olunabilir. Bugünkü şekli ile, memurların kuracakları sendikaların, devlete karşı, mensuplarının menfaatlerini «**kamu yararı, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik**» hudutları içinde kalmarak dahi koruyabileceklerinin mümkün olabileceği kanısında değiliz.

Diğer taraftan üzerinde durulması gereken diğer bir Anayasa hükmü de, Anayasanın 22 ncı maddesinde yer almaktadır. Bu madde, «**Herkes önceden izin almaksızın silâhsız ve saldırsız toplanmaya veya gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir.**»

Bu hak, ancak kamu düzenini korumak için kanunla sınırlanabilir»

ilkesini koymuştur. Halbuki Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 14 ncü maddesinin i) fıkrası, aynen, «Devlet Personeli hukukuna veya kamu hizmeti görevlilerine ilişkin mevzuatın uygulanmasına dair isteklerini açıklamak veya desteklemek amacı ile açık yer toplantıları ve gösteri yürüyüşleri yapamazlar» şeklindedir. Kanun, Anayasada «herkes» tanınmış bulunan bir hakkı «sınırlamak» yerine tamamen yasak etmiş bulunmaktadır. Binaenaleyh kanaatimizce, kanun, memurlara sadece faydalı olabileceğinin yarattığı şüpheler yanında, Anayasaya da uygunluğu bakımından açık tereddütler yaratacak bir nitelik taşımaktadır.

6. Memurların da gerçek mânâsında bir Sendikalar Kanununa ihtiyaçları vardır. İktisadî bakımdan bütün memurların durumlarının islâhı gerekmektedir. Çıkmakta olan Devlet Personel Kanunu, zannolunduğu kadar memurların iktisadî durumlarını islâh edecek bir nitelik taşımamaktadır. Kaldı ki Personel Kanunu, uygulama sırasında ortaya «ayrısız meseleler çıkaracak hükümleri de ihtiva etmektedir. Burada memur sendikalarının yakın bir işbirliğine ve sırasından memur haklarını korumak için devlet karşısında açık davranışlar tesbit etmesine ihtiyaç hasıl olacaktır. Bugün alt kademede ki birçok memurların iktisadî durumları işçilerinkinden, hele devlet sektöründe çalışmakta olan işçilerinkinden çok farklı ve üstün değildir. Bu durumda memurlar ilerde Devlet Personeli Sendikaları Kanununun ne için tedvin edilmiş olduğunu kendi kendilerine soracaklardır.

CELAL ÇUMRALI
ŞİİRİN GELECEĞİ
ŞİİR SORUNLARINI
İNCELEYEN
BÜTÜN KİTAPEVLERİNDE
BULUNUR 30 YAZI

Ödemeli İsteme Yeri :
ELEK Kitabevi — Mersin
5 L i r a

★
Prof. Dr. Muammer AKSOY'un
«**TÜRKİYE'NİN PETROL FACIASI**
ve ÇIKAR YOLU»

Broşürü ÇIKTI Fiyatı 150 Kuruş
Kitapçılardan ve Dergimizden temin edilebilir.

ALICILAR VE RAKİPLERİMİZ

Yurdumuzda tütün üretimi ve iç tüketimi hakkında geçen yazımızdaki kısa bilgiden sonra, bu defa, dünya pazarlarında tütün ihracatımızı etkileyen dış faktörleri incelemeye çalışacağız. Tütünümüzün dış pazarlarda değerlendirilmesinde ve müşteri bulmasında, Türk tipi tütün yetiştiren rakip memleketlerin üretimi ve alıcı memleketlerin bu tip tütüne olan talepleri büyük rol oynamaktadır.

RAKİP MEMLEKETLER :

Dünyada «Şark Tütünü» (Oriental Tobacco) diye bilinen Türk tipi tütün yurdumuzdan başka Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavyada ve «Yarı Şark» (Semi Oriental) adı verilen benzer tütünler ise Rusya, İtalya, Rodezya, Suriye ve başka birkaç memlekette yetismektedir. Her ne kadar Amerikan fluecured tütünleri de geniş anlamda Şark tütününün yerine ikame edilebilirse de, biz, konuyu dağıtmamak için, yalnız Şark tütününü yetiştiren memleketlerin üretimini ve çalışmalarını incelemekle yetineceğiz. Şark tütünü arz'ını ve bunda her memleketin payını belirtmek için, son yıllarda yukarıda adı geçen dört memleketin üretim miktarlarını gösteren bir tablo aşağıda verilmiştir : (Milyon kilo)

Kaynak : Türkiye Tütüncüler Federasyonu.

Mahsul yılı	Türkiye	Yunanistan	Bulgaristan	Yugoslavya	Toplam
1950 - 54 ort.	99,—	58,—	51,—	34,—	242,—
1959	129,—	76,—	99,5	45,9	350,4
1960	139,3	64,—	59,7	30,9	293,9
1961	101,—	74,—	64,3	14,3	253,6
1962	89,—	93,—	96,4	34,—	312,4
1963	132,—	125,6	106,—	52,5	416,1
1964	175,—	124,—	120,—	65,—	484,—

1950 - 54 üretim toplamı ile daha sonraki rekolteler karşılaştırılınca üretimde, bazı iniş çıkışlar dışında, devamlı bir artış görülmektedir. Bu artışlar olurken, her memleket kendi malını satabilmek için çeşitli çarelere başvurmuş, özellikle Bulgaristan ve Yugoslavya güttükleri rejim dolayısıyla, son yıllarda maliyeti pek göz önüne almayarak, ihracat fiyatlarını dünya piyasalarına göre ayarlayabilmiş, Türkiye ve Yunanistanda rekolte azlığı yüzünden fiyatların yüksek olduğu 1962 yılı mahsulünde,

müşterilerimizin bir kısmını almayı başarmıştır.

Ayrıca, Yunanistan, hem üretimini kontrol altına almak hem de son iki yılın büyük stoklarını elden çıkarabilmek için çeşitli tedbirler almak yoluna gitmiştir. Örneğin, 13 Kasım 1964 de alınan bir hükümet kararı ile, tütün ekilecek sahalara tesbit edilmiş ; tütün ekebilecek köylülerin önceki yıllarda da aynı işle uğraşmış olması, 1965 yılında her ekicinin ekeceği saha bir yıl öncekinden fazla olmaması ve bu sahanın yüzölçümünün de her ailede fert başına 3 dekarı geçmemesi gibi kayıtlar konarak, üretim kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Büyük rekolte karşısında, ekiciyi korumak için piyasaya hükümet olarak müdahale kararı alınırken, diğer taraftan alıcıların ilgisini çekmek ve ekiciye daha geniş bir korunma sağlamak amacıyla, tüccarın piyasaya girmesi teşvik edilmekte ve elde ihraç edilemeyen tütünler kaldığı takdirde ayrıca tüccara bir teminat verilmektedir.

İhracat piyasasında, Almanyanın İkinci Dünya Savaşından sonra azalan Şark tütünü ithalatını, yaptığı çalışmalar sonucu çoğaltamamasına rağmen, bu ithalatın büyük bir kısmının Yunanistandan yapılmasını sağlamıştır. Sonraları, gerek Ortak Pazar içinde, gerek Demir Perde

gerisi memleketlerle, özel anlaşmalara giderek yakın gelecekte daha da artacak stoklarını elden çıkarma çabaları göstermektedir.

Şark tütünü yetiştiren dört memlekette 484 milyon kiloyu bulan 1964 rekoltesinden fire ve iç tüketim düşüldüğü zaman geriye ihracat için 280 milyon kilo kadar bir tütün stoğu kalmaktadır. Bu miktara Türkiye ve Yunanistanda eski yılların ihraç edilememiş stoklarını da eklediğimiz zaman 350 milyon kilo gibi

çok büyük bir rakam ortaya çıkmaktadır. Oysa ki Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavyanın toplam ihracatları hiçbir zaman bu seviyeye erişmemiştir. Bu memleketlerin son dört yılda ihracatları aşağıda gösterilmiştir : (Milyon kilo)

İhracat

Devresi	Türkiye	Yunanistan
1960/61	63,1	64,—
1961/62	107,2	62,7
1962/63	57,3	52,7
1963/64	31,2	61,8

Bulgaristan Yugoslavya Toplam

70,7	18,4	216,2
63,7	17,—	250,6
57,3	12,9	180,2
60,—	16,3	169,3

(Kaynak : Türkiye Tütüncüler Federasyonu)

ALICILAR VE DIŞ TALEP :

Son yıllarda artan Şark tütünü arz'ı karşısında talebi incelerken, siğara içimindeki zevk değişimini gözden geçirmek faydalı olacaktır.

Bilindiği gibi, Avrupada İkinci Dünya Savaşından sonra, Amerikanın gayreti ve etkisi ile Şark tütününden yapılmış sigaraların alıcısı azalmaya ve Amerikan tipi sigaralar gittikçe aranılır olmaya başlamıştır. Bu eğilim zamanla artmış ve artık Şark tütünü Avrupada sigara harmanlarında, az miktarda, kullanılmaya başlanmıştır. Almanyada yalnız Şark tütününden yapılmış sigaralar oranı ise savaştan önce % 90 civarında iken 1964 sonunda % 2 ye düşmüştür. (Rakamlar Die Tabak Zeitung'un istatistiklerinden alınmıştır).

İlmî araştırmalar sonucu, sigaranın zararları yönünde yayımlanan raporlar sigara sanayiinde filtreli sigaraların önem kazanmasına sebep olmuş ve bu da içim zevkinde yeni bir değişikliğe yol açmıştır. Kaliteli ve kokulu tütünün filtre yüzünden içimde özelliğini kısmen kaybetmesi sonucu, harmanlarda düşük ve ucuz tütün miktarı çoğalmış ; bu da, tabiidir ki, Şark tütünü aleyhine olmuştur.

Amerikada sigaraların % 52 si, Almanyada % 79,6 sı filtrelidir. (Tabak Journal International 1964/2). Diğer yaprak tütün ithalatçısı memleketlerde de sigaralarda filtre her geçen gün artmaktadır.

Sigara içiminde tütünümüz aleyhinde bu gelişme olurken, genel tüketimde büyük bir artış görülmektedir. Avrupada ve Amerikada nüfus başına tüketim 1954 den bu yana hızla artmış ve nüfus artışı ile genel tüketimde daha da büyük bir artış kaydedilmiştir. Almanyada 1954 de nüfus başına 782 sigara içilirken 1964 de 1485 adet içilmeye başlanmıştır. Aynı şekilde artışlar, bu kadar büyük olmamakla beraber, diğer alıcılarımızda da görülmektedir.

Yukarda saydığımız bütün bu değişiklikler tütünümüzün talep eğrisinin yer değiştirmesine sebep olmuş ve belirli bir fiyat düzeyinde elâstikiyetini arttırmıştır. Son yıllarda maliyeti ve dolayısıyla ihraç fiyatı yüksel-

miş olan tütünlerin bir kısmının satılamayıp elde kalması bu iddiamızı doğrulamaktadır.

İhracatımızda en önemli yeri tutan tütünümüzün değerlendirilebilmesi, satışının arttırılabilmesi ve elde kalmaması için yapılacak ilk iş, dünya piyasalarını ve rakiplerimizin çalışmalarını izlemek, üretimimizi ve fiyatlarımızı bu esasa göre ayarlamak olacaktır. Bu ayarlamadan sonra, dışarda propaganda yapmak, yeni pazarlar bulmak, uzun vadeli yatırımlara girişmek mümkün olacaktır. Gönül isterki tütünümüzün politikaya âlet olmasına artık son verilsin ve yukarda birkaçını saydığımız çalışmalara ciddi bir şekilde başlanılsın.

hukuki tasarruf yapabilme hakkından mahrum bir kasır durumunda değillerdir. Anayasanın 116 ncı maddesi uyarınca karar organları halk tarafından seçilen ve bu sebeple mahalli hizmetlerin görülmesi için özel kanunlarınca hukuki tasarruflarda bulunmak üzere yetkilendirilmiş, tüzel kişiliği olan kamu idareleridir. İdari mahiyette hukuki tasarruf yapmak yetkisine sahip oldukları gibi, hususi hukuk tasarruflarında da bulundukları bilinmektedir.

Böylece bir idare hukuku kavramı olan «idarî vesayet» deyiminde bir isabetsizlik olduğu görülmektedir. Zira, merkezin tasdik iradesi vasinin iradesi mahiyetinde değildir. Her ne kadar Belediye Meclislerinin imar plânlarının tasdiki hakkında verdikleri kararlar doğrudan doğruya ve kendiliğinden icra kabiliyetini haiz olan kararlardan değillerse de merkezi idarenin (Yani bu durumda İmar ve İskân Bakanlığının) tasdik şeklinde tezahür eden irâdesi, vasinin kasır namına ihzar eylediği irâdeyle de aynı mahiyette değildir.

İmar Plânlarının Onayı

VE

idarî Vesayet

Tuluî SÖNMEZ

İdarî vesayet (yakın bir tarifiyile) : «Devletin hem genel, hem de mahallî menfaatlerin korunması maksadiyle, mahallî idarelerin karar ve işlemleri üzerindeki (hattâ tâyin yetkisi bakımından organları üzerindeki) kontrol ve murakabe yetkisidir» diye tarif edilir.

Ve şu tarife göre, idarî vesayet merkezi idareyle, adem-i merkeziyet idareleri olan mahalli idarelerin karşılıklı münasebetlerinde mafsâl vazifesi gören bir idare hukuku müessesesi olarak önemlidir.

Bu hukuki mekanizma içinde İmar ve İskân Bakanlığının bazı yetki ve sorumlulukları bakımından bir noktaya değinmek gerekir kamımızdayız.

Bilindiği gibi 6785 sayılı İmar Kanununun 29 uncu maddesinin «İmar ve Yol istikamet plânları, belediye meclislerince kabul edildikten sonra, İmar ve İskân Bakanlığına gönderilir, İmar ve İskân Bakanlığı bunları üç ay içinde inceleyip aynen veya tadilen tasdike veya tadil edilmek üzere iadeye mecburdur...» hükmü belediyeler üzerinde idarî vesayeti bulunan Bakanlıkla bu adem-i merkeziyet müesseseleri arasındaki münasebeti belirtmektedir.

1580 sayılı Belediye Kanununun 70 nci maddesi «Belediye Meclisinin

müzakere edeceği ve karar vereceği» işleri sayarken 71 ve 72 nci maddeleri de bu işlerin görülmesi için ittihaz edilecek meclis kararlarından hangilerinin tasdik ile mer'iyete gireceğini sıralamaktadır. Bu arada belediyelerin imar plânlarının kabulü hakkındaki kararlarının da tasdik ile mer'iyete gireceği 71 nci maddede belirtilmiştir.

Ancak, 6785 sayılı kanunun 29 ve 60 ncı maddeleriyle bu tasdik işlemine bugün yeni bir veché verilmiş Belediye meclislerinin imar plânları konusunda ittihaz eyledikleri kararlar, yukarıda kaydedilen madde metninden de anlaşılacağı üzere İmar ve İskân Bakanlığının onayına tabi kılınmıştır.

Bakanlığın bu tasdik işleminin hukuki mahiyeti nedir? Açıkça görülmektedir ki şu durumda iki ayrı idare, iki ayrı irâde beyanı ve iki ayrı tasarruf mevcuttur. İdarî vesayet kavramında Fransız müelliflerinin de pek haklı olarak itirazda bulundukları gibi yanlış bir taraf vardır. Prof. Sıddık Sami Onar, vesayetin «Hukuki tasarruf yapabilecek bir irâde izhârından mahrum bir kasırın» mevcudiyetini gerektirdiğini ifade eylemektedir. Bir adem-i merkeziyet idaresi olan belediyeler ise merkezi idare karşısında irâde ihzarından ve

Şu halde nedir? gene Prof. Onar «İdare hukuku» isimli kitabında der ki : «İdarî vesayet müessesesi medenî hukukumuzdaki vesayet müessesesinden ziyade müşavirliğe benzer ve irâdenin izharına değil, izhar edilen irâdeye taâllûk eden ve bu irâdeden doğan tasarrufa icazet veya onu feshetmekten ibaret bir yetkidir». Yani, şu görüşe göre : kanun koyucu, adem-i merkeziyet idarelerinin kararlarını icrai mahiyet iktisap etmezden evvel merkez tarafından tasdikini (yani tasvibini) merkezin murakabesinin tahakkuku bakımından şart koşmuş bulunmaktadır. Binaenaleyh bu tasdik kararı, Anayasanın tanıdığı bir otonomiye ve idare hukuku prensipleri çerçevesi içinde muhtariyete sahip bir tüzel kişiliğin kararının, merkezi idare tarafından «kanunlara, genel menfaatlara uygundur» anlamında tasvibi mahiyetindedir.

Görülüyorki idari vesayetin fonksiyonel etkisi idari sistem içinde, bir red veya tasdik şeklinde ifade bulmaktadır. Prensip budur. Merkezi idare, mahalli idarenin, örneğin belediyenin kararlarını resen değiştirip ona başka bir şekil veremez, «çünkü diyor Prof. Onar ; merkez hükmî şahsının, adem-i merkeziyet hükmî şahsı namına bir irâde ihzar etmeğe yetkisi yoktur» merkezi idarenin tas-

dik yetkisinin hukuki mahiyetini bir kere daha net bir şekilde açıklayan bu görüşün bir de şu yönden ele alınması gereklidir.

Genellikle Bakanlıkca (Eskiden Nafia Vekâleti, 7116 sayılı Kanundan sonra da İmar ve İskân Bakanlığı) tasdik veya tadilen tasdik edilmiş bulunan imar plânları aleyhine Danıştayda açılmakta olan dâvalarda mahalli belediye ile birlikte Bakanlıkta hasım olarak gösterilmekte ve bu noktadan Bakanlıkça yapılan itirazlar red'olunmaktadır. Örneğin, Danıştay 6 ncı Dairesinin 25.10.1952 gün ve 51/2266-52/1695 sayılı kararında bu durum açıkça tezahür eylemektedir. Karar şudur «İmar plânlarının tanzimine ve değiştirilmesine dair Belediye Meclisi kararları... Bakanlığınca onandığı takdirde kesinleştiğinden, bu kararlara itirazın açılan dâvalarda... Bakanlığınca husumet tevcih edilmesinde bir isabetsizlik olmadığı...»

Bu hüküm 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanununun yürürlükte bulunduğu devirde ittihaz edilmiştir. 16.1.1957 tarihinde yürürlüğe giren bu günkü 6785 sayılı İmar Kanununun getirdiği espri içinde, idari hukuk müesseselerindeki gelişmelerde göz önünde bulundurulacak olursa hukuk tatbikatçılarının bu kaziye üzerine bir kere daha eğilmelerinin gerekli olduğu kanaatindeyiz.

Bu sebeple yeniden üzerinde düşünmeyi icap ettiren Danıştayın bu kararını ve Prof. Onar'ın bu konudaki anlayışını incelemeyi, meselenin aydınlanmasında faydalı buluyoruz.

Yukarıda da belirtildiği gibi, imar plânlarının kabulü belediye meclislerinin yetkisi dahilinde olan bir idari tasarruf «bir nevi kaide tasarruftur» Binaenaleyh bu konuda meclisce ihzar edilen irâde ile hukuki tasarruf doğmuş olur. Bu karar ve bunun hukuki neticeleri, sorumluluğu, gene bu kararın uygulayıcısı olan belediyelere aittir. Belediye (hierarşideki sistemin aksine olarak), Bakanlığın bu kararı tasdik eylemesine rağmen her istediği zaman değiştirmek ve başka bir karar vermek, hatta bu kararı kaldırmak, kısaca irâdesini yeniden ve bir başka yönden ihzar etmek yetkisine sahiptir. Bu belediyelerin sahip olduğu otonominin icabıdır. Aynı bir tasarruf olan Bakanlığın tasdik tasarrufu ise belediyeye bu kararı değiştirememek gibi bir

mecburiyeti yüklemiş olamaz, gene bu da hiç değilse teorik olarak) otonominin bir icabıdır.

Şu hale göre belediye meclislerinin imar plânını kabul şeklinde tezahür eden kararları, bütün hukukî neticeleriyle belediye hükmi şahsiyetine ait olsa gerektir. Böylece, tasarrufta bulunan hukukî şahıs ile bu tasarruftan mütevellit sorumluluk arasında mevcut illiyet rabitası : husumetin - zaruri olarak - kime tevcih edilmesi icap ettiğini tâyin eder.

Prof. Onar yukarıda adı geçen kitabında Danıştay 6 ncı Dairesinin söz konusu kararının aksine olarak «adem-i merkeziyet idaresinin tasarrufundan mütevellit açılacak bir dâvada - merkezi idarenin tasdikine rağmen - husumetin gene adem-i merkeziyet idaresine tevcih edilmesi» gerektiği neticesine varmaktadır. Profesör aynı kitabında «tasdik edilmiş olan kararların da mes'uliyeti ancak adem-i merkeziyet idaresine aittir. Yeni kararın merkezce tasdik edilmiş olması bu karardan dolayı tevecüh edecek mesuliyetin adem-i merkeziyet idaresinden merkeze intikalini icap ettirmez» demektedir.

(İdare Hukuku birinci cilt, Akgün Matbaası 1944 - sahife 368)

Ayrıca İmar Kanununun 29 ncü maddesinin 2 ncü cümlesinde belirtilen tadil yoluyla tasdik tasarrufunun da husumet noktasından neticeyi değiştirmeyeceği kanaatindeyiz. Zira bir imar plânının tadili, veya genellikle tadil keyfiyeti idari sistem içinde hukuki sorumluluğu nakleden bir tasarruf mahiyetinde değildir.

Yukarıda da açıklandığı gibi, muhtar bir idarenin kendi tasarrufuyla kabul eylediği bir plânın üzerinde yapılan bir tadil işlemi gene ancak onun yerine kaim olarak murakabesi mahiyetinde olup, adem-i merkeziyet idaresinin tasarrufuyla bu tasarruftan mütevellit sorumluluk arasında mevcut illiyet rabitasının mahiyetini, esasını değiştirecek nitelikte değildir.

Netice olarak, 6785 sayılı İmar Kanununun 29 ncü maddesi ve bu maddenin uygulanması dolayısıyla husule gelen ihtilâflarda Bakanlığa husumet tevcih edilemeyeceği hususundaki hukuki kanaate iştirâkin, hukuk mantığı bakımından doğruluğuna inanmaktayız.

**REKLÂMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

BASIN İLAN KURUMU

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlik

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU

PETROL DAVAMIZ

Muammer AKSOY

I — Petrol Kanununda Değişiklik Teklifi :

Aylardanberi Türk kamu oyunu önplânda ilgilendiren petrol sorunu, nihayet Yasama organında da tartışma konusu haline geldi. Hem de bütçe görüşmelerinde olduğu gibi tesadüfî ve geçici bir surette değil, «Petrol Kanunundaki en önemli aksaklıkların düzeltilmesi» gibi devamlı değere sahip bir çalışma çerçevesi içinde...

Bu kanun değişikliği teklifinde, «petrol üretiminin ve sanayiinin devletleştirilmesi veya millileştirilmesi» söz konusu değildir. Petrol Sanayiini Devletleştirme, özellikle memleketimiz için bir ideali teşkil edebilir. Amma bu kanun teklifini hazırlayanlar, gerçekçi bir davranışla, her istikametteki partilere mensup milletvekillerinin ve senatörlerin reylerini toplayabilmek için, «asgarîyi ko-parmak» la yetinmek istemişlerdir : «Türk Devletinin petrol arama ve işletme hakkını, doğrudan doğruya veya dolambaçlı yoldan, kâh yasaklayan, kâh ciddi surette sınırlandıran, Devletin egemenlik hakkını ve hatta millî haysiyeti gölgeleyen bir takım hükümler» i gidermek, değişiklik teklifinin baş amacıdır. «Devlet teşebbüsünün elini kolunu bağlayarak, onun dev petrol şirketleriyle en kötü şartlar altında rekabet yapması» nı isteyen ve bu şirketlerin adamı olan bir Amerikalı tarafından hazırlanmış bulunan Petrol Kanununun önemli hükümlerinin değiştirildiği günü görmek, şüphesiz ki, - dilden değil de yürekten - memleketçi olan herkesi pek sevindirecektir. Siirt, Erzurum ve Sivas bölgelerinde bundan sonra yalnız millî petrol müessesesine arama ve işletme hakkı tanıyan değişiklik teklifi çok önemlidir. Yabancı şirketlerin arama ve işletme ruhsatnameleri konusunda 8 (hatta 5) ruhsatname ile ve 150 bin hektarlık işletme sahası ile sınırlandırılmalarına karşılık, «TP bakımından bu kayıtların kaldırılması» da, şüphesiz ki, değişiklik teklifinin getireceği en önemli düzeltmeler arasında yer almaktadır.

Yabancı petrol şirketlerinin Türkiye'de petrol arayacak yerde, bir çok sahayı kapatarak TP nin petrol bulmasına engel olmalarına ve böylece Türkiye'ye % 35 pahalıya petrol satmağa devam etmelerine bir son vermek için «Petrol Kanununda esasen yer alan müeyyideleri biraz daha açık ve kesin hale getirmek» de, kolayca kabul edilecek değişiklikler arasında yer almaktadır.

Malî hükümlerde yapılacak değişiklikler de, kendisinden vaz geçilmez önemdedir. Zira bu değişiklikler yapılmazsa, yabancı şirketlerin Türkiye'de petrol bulup işletmelerinden toplumumuz en küçük bir yarar sağlamıyacaktır. Bu sebeptendir ki, ya Devletin «Devlet hissesi» veya «vergi» adı altında aldığı payın yükseltilmesi, yahut da «tükenme payı» gibi sun'î ve her türlü hukukî temelden yoksun müesseselerin ortadan kaldırılması ve böylece yabancı şirketlerin paylarının azaltılması gerekir. Nihayet malî hükümlerin sonucu olarak ulaşılan en önemli çözüm, yabancı şirketlerin yapabilecekleri transfere ilişkindir. Geçen yazımızda göstermeğe çalıştık ki, bugünkü Petrol Kanunu hükümlerine gümrük himayesi de eklenince, yabancı şirketler «yapacakları petrol üretimi ile Türk iktisadî hayatına kazandıracakları değere eşit döviz» transfer edebileceklerdir. İşte bu anormal çözüm giderilmedikçe, Petrol Kanunu yalnız yabancıla-

rın lehine işleyen, bizim için ise ancak «fedakârlığa katlanma» yahut «bağışlama» anlamına gelen bir düzeni teşkil edecektir. Bu hükümlerin değiştirilmesi de, Millet'in Yasama Meclisinden muhakkak surette beklediği işlerdendir.

Ankara Üniversitesinin temsilcisi olarak katıldığımız Petrol Kanunu Geçici Komisyonunda tam 9 gündür süren görüşmelerin bizde yaptığı etki, olumlu olmaktan çok uzaktır. Petrol Kanununun eski metnini savunanların bu komisyondaki tutumları, «Yasama işlerinde alışkın olunan normal yol» ile hiçbir ilgisi olmayan «garip», «samimiyetle bağdaştırılması hemen hemen imkânsız» ve «ancak siyasî taktik ile izah olunabilir» bir mahiyet taşımaktadır. «Böyle bir çalışma nereye ulaştıracaktır» bunu şimdilik tam olarak kestirmek mümkün değildir. «Hükûmetin görüşünü dile getirecek durumda olmadığını itiraf eden bir Bakan», Maliye Bakanlığı temsilcilerinin görüşlerini serbestçe belirttikleri günden bu yana «sabahtan akşama kadar komisyona katılması» ve orada adeta «Devlet memurlarının başı üstünde asılı Demoklet Kılıcı» rolünü oynamaktadır. Bu tutum, Komisyonun muhasebesi yapıldığı gün, muhakkak ki, üzerinde en çok durulacak «olumsuz faktörler» den biri olarak nitelendirilecektir.

Komisyonun görüşmeleri devam ettiği için, bir çok üyenin, buradaki görüşlerimizi bir polemik konusu yapacağını pek iyi bildiğimizden, şimdilik fazla bir şey yazmamayı tercih ediyoruz. «Gazetecilere dahi açık olan bir komisyona uzman olarak katılma» nın, o Komisyondaki görüşmeler hakkında fikirler ileri sürmesine engel olamayacağı şüphesizdir. Yazılan yazıların amacı, «Kanun değişikliğinin iyi bir sonuca ulaşmasına hizmet etmek» olduğuna göre, «teklif, olumlu veya olumsuz olarak son şeklini aldıktan sonra yazı yazmak», şüphesiz ki, «atı alan Üsküdarı aştıktan sonra harekete geçmek» demektir. Bunun ise, pek değeri yoktur.

Ancak Komisyondaki havayı yakından bildiğimiz için, orada geciktirici bir takım tartışmalara vesile olmak amacıyla, «Komisyonun Muhasebesi» ni gelecek yazımıza bırakıyoruz.

II. Türkiye Petrollerinin hasımları :

Türk Milleti, dâvalarına karşı koyan hatta ihanet eden kimseleri, tarih boyunca hep kendi içinden çıkarmıştır. Kiminin «cesaret» den, kiminin «ileri görüşlülük» ten, kiminin «fedakârlık» tan yoksun oluşu, bazen bunlara eklenen «aşağılık kompleksleri» yahut «küçük şahsî dargınlıkları, büyük memleket sorunlarıyla karıştırmama», nihayet bazen de şahsî yarar ve çıkarların etkile-ri, koça koca diploma sahibi kişilerin bile, millî dâvalarımızda zararlı olmaları sonucunu doğurmuştur.

Petrol davamızın da, milletvekilleri, bakanlar, gazeteciler, üniversite öğretim üyeleri, idareciler ve teknik elemanlar arasında bazı gedikli hasımları (düşmanları) vardır. Günün birinde petrol tarihimizi kaleme alacak olanlar, şüphesiz ki, bu simaları bütün korkunçluğu, gü-lünçlüğü ve hatta iğrençliği ile ortaya koyacaklardır. Bu kubbe altında çıkan hiç bir kötü ses ve atılan hiç bir kötü adım kaybolmaz ve unutulmaz. Bu kişilerin Doryan

Grey'inkine benzeyen portrelerinin içyüzü, günün birinde ortaya çıkacaktır. Onları tanıtmayı ve onların hangi faktörlerin etkisi altında TP nin düşmanı ve yabancı şirketlerin reklâmcısı haline geldiklerini ortaya koymayı ileriye bırakalım.

Şimdilik Forum okuyucularının ellerine kolay kolay geçmeyecek olan bir yazıyı, burada nakletmekle yetiniyoruz. Vaktiyle TP. de çalışan bir doktor Jeolog'un Milliyet Gazetesinde yabancı şirketlerin methiyesini yapmak ve TP yi yermek için büyük bir çaba göstermek suretiyle kaleme aldığı yazı, yabancı şirketlerin savunucusu olan bir dergi tarafından da hemen iktibas edilmişti. Bu «pek bilgin» jeolog'a eski çalışma arkadaşlarından birinin Batman Gazetesinde vermiş olduğu cevabı, ancak bu gazeteyi okuyabilen pek az kişi görmüş olduğundan, sözü geçen yazıyı Forumun okuyucularına sunuyorum :

«PETROLDE MİLLİLEŞME — YANKILAR»

Aytekin DURSUN

TPAO. İstihsal Servisi Şefi

Yakından tanıdığımız Dr. Jeolog Esat Kırathoğlu'nun Milliyetin «düşünenlerin düşünceleri» köşesinde «Petrolümüzün gerçek durumu» başlıklı bir yazısı çıktı. Petrolde ve Petrolcülükten anladığını sandığımız Sayın Kırathoğlu'nu Petrolle ilgisi olmayan polimiklere iten nedenler, onu da (kendilerinin dahi yakındıkları) petrolün teknik durumunu bilmeden yazı yazan ve münakaşa edenlerin topluluğuna katmış bulunuyor. Kalbinden ameliyat olacak hastanın karşısında güçsüzlüğünü belli eden Operatörün tutumuna çok benzeyen bu durumda, bu işten anlamayanların ortaya çıkması doğal görülmelidir. Yıllarca Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığında çalışan, isminin başında Jeolog'tan başka bir de Doktor payesi taşıyan kişi, ilim yerine hikâye, teknik yerine polemiklere girişme çabası taşırsa, bundan böyle yazı yazanın ismine, mesleğine bakmamamız gerekecek. Türkiye öyle bir ortama girmişki, politik emellere ilim feda edilebiliyor. Yalnız ilmin feda edilmesiyle kalınsa, «bir kişinin ilmi yetersizliğinden ötürü meydana gelen boşluğu dolduracak olanlarımız var» demekle mesele halledilmiş olur. Oysa orta yerde, yazarının ismine bakıp, kamu oyunun yanlış fikir edinmesi, aldatılması durumu var.

Türkiye'de Petrol konusunda söz söyleyebilecek 30 yetkili arasına kendisini de kattığını tahmin ettiğimiz Sayın Kırathoğlu'nun, ilim bakımından yeterli olup olmamasını burada münakaşa edecek değiliz. Yalnız bir Doktor Jeolog'dan, petrolümüzün gerçek durumunu, teknik (ilmî) yoldan izah etmesini beklerdik. Nevşehir'in AP. Belediye Başkanı ve Millet Vekili adayının, bu konudaki görüşlerini, bazı hissi etkiler altında ifade ettiği kanısı ağır basmaktadır. Bizi bu yargıya götüren, yalnız partisindeki bazı kimselerle aynı görüşü savunması değil, ayrıca Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına karşı kişisel hincının olmasıdır. Şirkette görevli bulunduğu günlerde ayaklarını bürosundaki masanın üstüne atıp çektiği gazellere karşılık aldığı paranın azlığından ötürü içinde biriken kırılgılığı büyük yurt sorunlarına karıştırmaması gerekirdi.

Tapu kayıtları gibi dosyalarda muhafaza edilen bazı bilgiler, teknik görüş olarak ileri sürülürken, hiç değilse bunların doğruluğuna itina göstermek, ilim adamlığının en doğal vasfı sayılmalıdır. Yabancı petrol Şirketlerinin güçlülüğünü savunmakla, Millî Petrol Şirketimizin yerilmesi arasında kurulan ilişkinin gerçek anlamı, gizlenmeyecek kadar açıktır. Dr. Jeolog, bütün gücüyle ortaya çıkıp «biz bu işi yapamayız» dediği halde, bunu kanıtlayan nedenleri belirtmekten yoksun bulunmaktadır. «Ya-

bancı Petrol Şirketlerinin milyonların oluşu», ilelebet sömürülmemiz için, tek tanık olarak Dr. Jeolog'un kaleminden kamu oyuna sunulmaktadır. Onların milyonları var diye, bütün yeraltı değerlerimizi önlerine mi serelim?

Dr. Jeolog'un «Atom mevzuunda ne kadar söz sahibi isek, petroldeki durumumuz da buna yakındır» savına katılamayız. Biz de yurdumuzda söz sahibi olmağa başladık. İspatını mı istiyorsunuz?

İşte ispatı :

Bütün yabancı şirketlerin 1964 sonuna kadar Türkiye'de 252.602 metrelik sondajına karşılık, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı 311.839 metrelik sondaj yapmıştır.

Bütün yabancı şirketlerin 1964 sonuna kadar 221.000 ton petrol üretimine karşılık, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı 4.016.430 ton üretmiştir.

a — Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının, yabancı petrol şirketlerini saha saha izlediği ve buna tanık olarak gösterilen Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının Bolkar dağında arama yaptığı hususu, tamamen yanlıştır. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Bolkar dağında değil buradan 20. Km. uzaklıkta olan Arabalide arama yapmış ve bu kuyuda 7.000.000 değil, 3.300.000 lira harcanmıştır.

Ayrıca M.T.A. 1950 yılında Ağzıkara ve 1951 de Hocaali'de 1 - 2 - 3 - 4 nolu kuyularda sondaj yapmıştır. O yıllarda M.T.A. da Jeolog olarak çalışan Mobil'in şimdiki Genel Müdür Muavini Necdet Egeranın bunu çok iyi hatırlaması gerekir. Bu da, T.P.A.O. nun değil, yabancı şirketlerin M.T.A. ve T.P.A.O. yu izlediğini göstermektedir (*).

b — Batı Raman'da ilk arama sondajı, iddia edildiği gibi Mobil tarafından değil, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı tarafından yapılmış; 1 ve 2 nolu kuyularda petrol bulunduktan sonra, Mobil burada arama yapmıştır.

c — Mobil ve Shell'in Diyarbakır, Şelmo sahalarında petrol bulmalarını büyük bir başarı olarak kabul etmek için, M.T.A. nun ve T.P.A.O. nun bu bölgedeki jeolojik faaliyetlerinden ve ön çalışmalarından habersiz olmak gerekir. Biraz incelendiği takdirde tesbit edilir ki, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının arama sahası olan 5. bölgenin haricindeki bölgelerde hiç bir yabancı şirket petrol bulamamıştır. Büyük teknik ve malî güce sahip oldukları söylenen yabancı şirketler, denenmiş 5. bölgeden gayri diğer bölgelerde neden petrol bulamadılar?

Gayemiz : Dr. Jeolog Esat Kırathoğlu'na cevap vermekten ziyade, bazı basit gerçeklerin yanlış anlaşılmasına hizmet etmektir. Yoksa bu konuda söylenecek çok söz vardır.

Politikayı teknik'e üstün sayan sayın Kırathoğlu, AP. saflarına katılmadan önce, çalıştığı Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının misafirhanesinde kafayı çekip, nutuk atarak politika hazırlığı yaparken, arkadaşlarının hazırladıkları teknik raporlardan bile habersiz bulunduğu kanısındayız.

Şimdi soruyoruz Sayın Kırathoğlu'na :

«Şu kadar yıl Türkiye Petrollerinde çalıştığınız halde, kaç tane teknik rapor hazırladınız ve kaç sahada arama yaptınız?»

Buna verilecek cevabın büyük bir «hiç» ten ibaret olduğuna inanmamak için aksini kanıtlamak gerekir. Sayın Kırathoğlu ise bu kanıtlardan maalesef yoksun bulunmaktadır.» 9/6/1965 tarihli BATMAN Gazetesinden.

(*) Sadece Necdet Egeran misali bile, MTA ve Petrol Dairesinde çalışan şahısların, görevlerinden ayrıldıktan sonra yabancı petrol veya maden şirketlerinde 10 yıl hizmet alamıyacaklarını öngören bir hükmün kanuna eklenmesinin ne kadar lüzumlu olduğunu göstermek için kâfidir.

EVRENSEL KUVVET NASIL DOĞDU

Harpten yirmi sene evvel İran...

Tahranda «Sultanülberreyn velbahreyn» «Şah Nasıruddin saltanat sürmektedir. Bu şahı «kadir ve bimenent» ruhunun safliğini, bir dinsize temas etmek suretile bozmamak için hiçbir Avrupahının elini sıkmamıştır. Fakat günün birinde, birkaç ecnebi, memleketi dolaşmak müsaadesini almağa muvaffak olmuşlardı. Bunlar meyanında zayıf, kuru, orta yaşlı, Kanadalı bir mühendis de vardı : Viliam Knot Darsi.

Darsi inat ve ısrarla, senelerce çölleri dolaştı. Neft bulmak ümidile toprağı her tarafta delik deşik etti. Hayalinin uğrunda sarfettiğı para on milyon frangı bulmuştu. Hâlâ petrolden eser yoktu.

Darsi'nin inat ve inanı nihayet İngiliz maliyecilerini alâkalandırdı. Ehemmiyetsiz, müphem mahiyette şirketler tesis ettiler. Bu şirketlerin bütün sermayesi de Kanadalı mühendisin petrol aramak için beyhude yere açtığı kuyularda battı, gitti.

Arasıra maliyecilerden para koparmak için İngiltereye gelirdi. Kendisine artık deli nazarla bakmağa başladılar ve Londra'ya yaptığı her ziyaret, ihtiyar Darsi için bir onur fedakarlığı haline geldi. Bankerlerden çekinmeğe başladı ve paradan nefret etti. Ve bu nefret başladığı, paradan tiksindiğı dakikada Darsi para'ya gömüldü.

Darsi araştırmalarına nihayet vererek Tahrana dönmüştü. Şahın, İranı medenileştirmek yolundaki çalışmalarında kendisine yardımcı bulundu. Makine ticaretine girişti, küçük bir demiryolu inşa etti ve nihayet muazzam bir servete sahip oldu. Lâkin, ışın asıl güzel tarafı, Şahın, keyifli bir gününde, mühendise verdiği şu vesikadır :

«Kanada Hükümeti kaviyyesile İran arasında cayigir olan çok dostane münasebata binaen mühendis Viliam Knot Darsi'ye, mensuplarına, ahfadına, dostlarına ve varislerine yetmiş sene müddetle İran arazisinin derinliklerinde istedikleri şekilde taharriyat yapmak, hafriyatta bulunmak hususunda salâhiyeti tamme ve namahdud serbesti bahş ve tekeffül edilmiştir. Bu salâhiyet ve serbestiye binaen, mumalleyhin talep edeceği bilûmum tahtelarz mahsulât kendisinin mahi meşrutu olacaktır.»

İran Şahının 1901 tarihli bu fermanı, Hiyeroglif benziyen yazılarla dolu bu kâğıt parçası petrol madenleri keşfedilmemiş bile olsa, hatta kuyular kupkuru bile kalsa, milyonlar değerinde idi. Kaldı ki hemen hemen aynı tarihte, Darsi, İranın cenup mintakalarında petrol madenini havi arazi mevcut olduğuna dair kat'i bazı malûmat aldı.

Yerliler Basra Körfezinin şimalinde, Muhammere'nin 160 kilometre berisinde Tüster mintakasinda petrol fışkırdığını mühendise bildirdiler. Darsi o kadar uzun zamanlardanberi büsbütün başka taraflarda aradığı servetin menbaina alâcele gitti. Hakikaten azametli bir petrol madeni karşısında idi. Bütün bu servetin yalnız yüzde on altısı İran Hükümetine verilecekti. Yani devleti şahının alacağı peşin para yüz bir franktan ibaretti.

Darsi mes'uttu ; kendisini hayalperest zannedenlere karşı bunun aksini ispat edebildiğı için mes'uttu. Fakat... Artık pis kokulu petrol kuyuları ile, çöllere, âsi yerlilerle didişmeğe kendinde ne bir zevk ne de bir arzu duymaz olmuştu! Artık vatana dönmek ve orada rahat rahat ölmek istiyordu. Açılan kuyuları işletmeğe başlıyan «Burmah Oil» namında küçük bir şirket vardı ki görünüşteki maksadı petrol çıkarmak ve bu petrolü Hindistana sevketmekti. İçyüzü ise Darsinin elinden, şahın verdiği imtiyazı koparmaktı. Bunu Darsi de biliyordu.

Bu küçük şirketi İran çöllerinde kuyu kazmakla meşgul bırakarak kendisi Kanada'ya döndü. Şirketin adamlarına, elindeki fermanı hiç bahsetmemiş, yalnız işletilmekte bulunan arazi için bir imtiyaza sahip olduğuna zehabını vermişti.

Şimdi anlatacağımız vaka bayağı bir zabıta romanına pek benzer fakat baştan başa doğrudur. Henüz nihayetlenmek istidadi göstermiyen faciyanın ilk perdesi işte burada başlıyor.

Darsi İskenderiyede bazı tüccarlarla tanışmıştı. Bu adamlar şahın verdiği vesikanın mevcudiyetini nasılsa öğrendiler. Darsi

bu vesikayı maddi kıymetinden ziyade bir hatıra olarak muhafaza etmek niyetinde idi. Kendisine milyonlar teklif ettiler. Fakat, Kanadalı inatçı bir adamdı. Vaktile, İranda, nasıl inatla petrol aradı ise şimdi de öylece inat ediyor, malik olduğü işletme hukukunu kimseye vermek, istifade ettirmek istemiyordu.

Darsi, İranı çok sevdiğini, onun serkeş spekülasyonlara sahne olmasına müsaade edemeyeceğini inat ve ısrarla söylüyordu. Petrol taharriyatını müspet bir şekilde neticelendirmek için vaktile Londra maliyecilerinin kapılarını aşındıran, para dilenen mühendis şimdi para sahiplerinin tekliflerine kulak bile asmıyor, hukukunu satmak istemiyordu.

Yapılan teklifler delice miktarlara yükseldi. Kahirede oturduğu apartmanı soydular, hattâ kendisini öldürmek teşebbüsünde bile bulundular.

Bu sefer sıra dostlarına geldi. Darsi'nin üzerinde tesir yapmağa, inadından vazgeçirmeğe çalıştılar. Şahın kâğıdına altı milyon lira veriyorlardı.

Çöllerde geçirdiğı seneleri, İran petrolünü keşfetmek için yaptığı didinmeleri unutmamıştı. Bütün ümitli zamanlarını, bütün ümitsizliklerini hatırlıyor, fakat artık kendisinde mücadele ve üstün gelmeğe iktidar bulamıyordu. Hayattarı beklediğı bir şey kalmamıştı. Aradığı sadece dinlenmekti.

Darsi nihayet şahın fermanını yok etmeğe karar verdi. Artık, macera adamlarının gözlerini kamaştıran ve birbirleriyle boğuşmağa sevkeden bu misil görülmemiş servette gözü yoktu. İhtiyarlamıştı. Hattâ şah ile yaptığı son görüşmede ne demiryolundan bahsetmişti, ne petrolden. Şimdi kendini Tanrıya vermiş, İrana misyonerler göndermeyi düşünüyordu. Lâkin can sıkıcı hâdiselerin arkası kesilmiyor, ihtiyar Darsi'nin peşi sıra casuslar dolaşıp duruyor, adım başında karşısında, yerden bitercesine iş adamlarını peyda oluyordu. Bir dakika rahatı yoktu.

Nihayet Amerikaya kaçmak üzere bir vapura atladı. Çok şükür artık yalnızdı. Artık kendini büsbütün Tanrısına verebilecek ve ahretini düşünmeblecekti.

Darsi birinci mevki yolcularından hoşlanmadığı için hiç kimse ile görüşmüyor, yalnız dua ediyor, ve Misyoner Cemiyetlerinin neşrettiğı kitapları okumakla vakit geçiriyordu. Gemide Afrikadan gelen bir misyoner papaz vardı. Tıpkı Darsi gibi, o da kimse ile temas etmiyordu. Darsi yavaş yavaş bu muhterem adama karşı bir sevgi duymağa başladı. Ve ona açılarak insanların altın hirsınları, elindeki imtiyazı her ne pahasına olursa olsun almak isteyenlerin delice ihtirasından acı acı şikâyet etti. Ona, İrandan bahsetti, İranı hristiyan dinine kavuşturmak hususunda ki şiddetli isteğini anlattı.

Amerikaya ulaşmadan iki gün evvel Darsi yeni dostuna kendi hayatını anlattı. Misyoner evvelâ pek az alâka gösterdi, sonra birdenbire aklına gelmiş gibi, bu kadar değerli bir vesikayı niçin kilise emrine terketmediğini sordu.

Böyle hareket etmekle hem sıkıcı sermaye sahiplerinin elinden ebediyen kurtulmuş, hem de dinsel ve takdire değer bir iş görmüş olmaz mıydı?

İran Şahı, dinsizleri doğru yola getirmek isteyen Anglikan kilisesi rahiplerinin İrana girmelerini o tarihe kadar yasak etmekte idi. Fakat, kilise bu imtiyaza sahip olursa vaziyet kökten halledilmiş olacaktı. Madem ki şahın fermanında «mensubini ve dostları» sözü vardı, misyonerler bundan istifade ederek Darsinin dostları sıfatile İrana girmeğe muvaffak olurlardı. Misyonerin bu düşüncesi Darsiye çok akıllıca göründü.

Seyahat daha bitmeden, mühendis, İranın yeraltında gizli servetleri üzerindeki hukukunu misyonere devretmiş ve ona devretmekle de, Entelicens Servise vermiş bulunuyordu. Çünkü bu papaz, emsali olmıyan o casusluk servisinin, Britanya İmparatorluğunun büyümesine ve genişlemesine hizmet eden bu garip teşkilâtın en becerikli adamlarından birisi idi.

Sidney Reyi ismindeki bu genç İngiliz casusu papaz kıyafetine girerek başardığı bu ustaca iş sayesinde, kendi vaziyetini sağlama bağlamış oldu. Aslında yahudi ve ismi Ronzblum olan bu adam, sonradan İngilterenin Rusyadaki casus teşkilâtı şefi olmuştur. Daha sonraları, müttefiklerin Rusyadaki müdahaleleri

esnasında, yüzbaşı Hull'in yardımı ile gizli teşkilâtı idare etmiştir. Curçil'in mutemedi sıfatı ile İngiltere İmparatorluğu için git gide daha mühim bir adam olmağa başlamış ve 1926 senesinde, Darsi'nin zamanında meydana çıkışı kadar esrarengiz bir tarzda, ortadan kaybolmuştur.

Reyi, kıymetli vesikayı, eline geçirir geçirmez derhal şeflerine teslim etti. Darsi'nin altı milyon İngiliz lirasına satmak istemediği kâğıdı, zeki casus birkaç sözle onun elinden almıştı. Vesika, gizli İngiliz teşkilâtının eline geçmesi ile beraber «Burmah Oil» Şirketi, yüzündeki maskeyi fırlattı, elindeki araziyi yeni teşekkül eden ve iki milyon İngiliz lirası gibi mühim bir sermayeye sahip bulunan «Anglo Persian Oil» Şirketine devretti. Bu şirketin eshamı borsa harici olarak ihraç edildiği için hissedarları belli değildi.

İşin iç yüzü ancak 1914 de anlaşıldı. Sermayenin yüzde elli altısının, Bahriye Nezaretinde ve şirkete, sermaye olarak, Şahın fermanını getiren Entellicens Serviste olduğu öğrenildi.

Entellicens Servis'in kendisine mahsus bir servete sahip bulunduğunu ve Downing Street ile meclisleri yalnız siyasal bakımdan değil finansal işler bakımından da ayrı ve başına buyruk olduğu pek az kimseye malumdur. Bu casus teşkilâtı muazzam emlak ve akara, bankalara yatırılmış sonsuz bir servete maliktir; esham alır satar, memurlarından birisi eline ehemmiyetli bir vesika geçirdiği takdirde, teşkilât, bunu, Bahriye Nezaretine veya Erkânı Harbiyeye bedava vermez. Çok pahalı değerle satarak, servetini artırır. İngiltere bütçesinin Ordu ve Bahriye kısmında tahsisatı mesture faslı tetkik edilecek olursa bahsettiğimiz bu meblağların miktarı hakkında bir fikir edinmek kabil olur.

Bahriye Nezareti, «Petrol delisi» adı ile anılan Amiral Lord Fişel ve Winston Çurçil'in kışkırtmalarıyla inşa ettirdiği mazotlu harp gemileri için petrol aramaktaydı. Almanyayı ve Rusyayı kuşkulandırmamak için sinsi sinsi hareket ediliyordu.

Reyi ve arkadaşları işe memur edildi. Anglo Persian ve Burmah Oil Şirketlerine bir kaç milyon lira sermaye konuldu. Sessiz, sedasız, hattâ İngiltere Mebusan Meclisinin bile haberi olmadan İran petrollerinin teşkil ettiği benzersiz servet ele geçirildi.

1914 Mayısında, Acun Savaşı artık önüne geçilmez bir emrivakiydi. O zaman maskeyi yüzlerinden attılar ve Çurçil, Anglo Persian Şirketi eshamını satın alınmasını Avam Kamarasının tasdikinden geçirdikten başka Anglo Persian'ın sermayesini 4.800.000 İngiliz lirasına yükseltmek için ayrıca iki milyon lira da tahsisat aldı.

Mösyö «Strathcoma» Lord «Inchcape» ve Amiral «Slade» Petrol Şirketinde Bahriye Nezaretinin mürahasıdır. Bir tanrıya Bahriye Nezareti cihanın en büyük petrol şirketlerinden biri olmuştur.

Deterding ve Marküs Samüel'in de iltihaklarıyla, İrana ve daha sonra dünyanın yarısına hâkim oldu. Şimdi de bütün Acunu hüküm altına almağa çalışıyor.

Okuyucularım bu vak'aları neşretmeğe nasıl muvaffak olduğumu, Sidney Rey'i ile Darsi'nin maceralarını kimden öğrendiğimi, kitabın bu kısmını teşkil eden malumatı nereden tedarik ettiğimi, şüphesiz merak etmişlerdir. Bu kitap, olmuş işlerin bir raporu demek olduğu için, İngiliz casusunun başardığı işlere ait tafsilâtı nasıl öğrendiğimi açığa vurmaklığım gerektir. Bu bas-bayağı bir vak'a değildir, bir çok gizli işlerin ve bir çok şahsiyetlerin iç yüzünü açığa vuran bir hikâyedir.

Standard Oil Kompani'nin «Brodway» da 26 numarada kâin Newyork dairesinde, Şarl Stump ve zenci Vilyam Vinkfild ismindeki iki genç odacı vardı. Bunlardan biri Standard'ın Reis Vekili Con D. Arkbold'un kilercisini akrabasıydı. Odacıların her ikisi de memurların itimatını kazanmışlardı.

Fakat, bu odacıların, kazançlarından fazla paraya ihtiyaçları vardı. İkisi de çok zeki çocuklardı. Herhalde tesadüf olacak, reis vekilinin yazıhanesinin gözlerinin kilitli olmadığını ve içinde oldukça ehemmiyetli görünen, dağlar gibi yığılı mektuplar bulunduğunu sezmışlerdi.

Stump, günün birinde, Newyork gazetelerinden, Hearst'in malı olan «Amerikan» gazetesi tahrir müdürlüğüne müracaat etti ve hizmet teklifinde bulundu. Derhal anlaşıldı, ve uzun geceler, memurlar dağıldıktan sonra, bu iki odacı Standard Oil binasında kaldılar. Arkbold'un yazıhanesinde buldukları mektupları paket paket gazete idarehanesine taşıdılar. Ehemmiyetli sayılan

mektupların fotoğrafları çekildikten sonra, asılları ertesi gün tekrar yerine konuluyordu. Mektupların bu gidis gelişinden ve yapılan bu hırsızlıktan kimsenin haberi olmamıştı. Vaktaki 1908 senesi seçim mücadelesi başladı; «Hearst» Standard Oil Reisi Muavininin, bazı Amerikan ayan azasına gönderdiği mektupları, gazetesinde neşretmeğe başladı. Bu vesail, Standard Oil'in asgari üç ayan azasını elinde tuttuğunu, Standard Oil'in kanunları bozmak ve yeni kanunlar tanzim etmek kudretine malik olduğunu ve nihayet «Arkbold» un, Rokfellerin emriyle hareket ederek, yalnız Şimali Amerika'nın iç siyasetinde değil, Amerika Birleşik Hükümetlerinin dış siyaseti üzerinde dahi âmil ve müessir olduğunu inkâr edilemez bir surette meydana koyuyordu.

Odacıların 20.500 dolara satmış oldukları bu mektuplar Amerikada büyük bir heyecan uyandırdı. Herkesin tahmin ettiği bir vaziyet şimdi artık sabit olmuş bulunuyordu: Memleketi idare edenler, petrol hükümdarlarıydı!

Bir kasa içinde uzun müddet saklı duran bu mektuplar, Amerika'nın dış siyaseti üzerinde son derece mühim bir tesir yaptı. «Hearst» in eline büyük bir kudret vermiş oldu. Bu mektuplar olmasaydı «Hearst» aslâ bu kuvvete erişemezdi.

Fakat odacıların, yazıhane gözünde buldukları mektupları, ayandan «Benson Forakes» «Marküs Hanna» «Penrose» «Hailey» ve (Quaye) ye hitaben yazılanlardan ibaret değildi. Arkbold, odacılara karşı beslediği sonsuz itimat yüzünden meydana, bir mektup daha bırakmıştı. Ve bu, Roznblum isminde bir şahıstan yani mahdud Sidney Rey'i'den geliyordu.

Bu mektupta, Darsi'nin elinden imtiyazını aşımak için yapılan tertibat açık bir surette anlatılıyor «Anglo Persian» Şirketinin vücuda getirilmesine dair olan bir sürü isimler, rakamlar ve tafsilât etrafıca yazılı bulunuyordu.

Bu şirketin teessüsünden hayli zaman evvel, Amerikalılara, bu teşebbüsün bozulması yolunda teklifler yapılmıştı. Mösyö Roznblum, öteki adıyla Sidney Rey'i, Entellicens Servisin, Şahın fermanı mukabilinde kendisine verdiği parayı azımsamış görünüyordu. O tarihte petrol işleriyle uğraşan İngilizler Rokfeller tröstünün yanında cüce gibi kalıyorlardı. Bu sebeple İngiliz casusu, kuvvetli taraftan istifade temin etmeğe çalışmıştı.

Halbuki Standard Oil, sonradan başına bir çok sıkıcı işler açan bir yanlışlığa düştü. Küçüklerin hizmetini hakir gördü. Kendini o kadar kudretli buluyordu ki, tehlikesiz denebilecek kadar zayıf düşmanlarla uğraşmak için para sarfını yersiz buldu.

«Arkbold» Sidney Rey'i'den birşey koparamadı. İngilizlerin Entellicens Servisi hizmetinde kaldı ve İngilizlerin uğrunda öldü.

Fakat yazdığı mektubun fotoğrafı alınmıştı. Ve Stump'la Vinkfild'in, yani odacıların elinde bulunuyordu. Bu mektubu Amerika gazetelerine satacakları yerde, Avrupada kullanırlarsa daha fazla para olabileceklerini düşündüler. Mektubu neşretmenin daha kazançlı bir iş olacağını da anlıyorlardı.

Rey'i'nin mektubunu Londrada Harbiye Nezaretine yahut Entellicens Servise veyahut da «Anglo Persiana», satmağa teşebbüs ettiler.

Planları yarım kaldı ve «Sidney Rey'i» nin şefleri, mesleğine devam ettiği müddetce, daha doğrusu Rusyada ortadan kayboluncuya kadar. Onun iki yüzlülüğünü öğrenemediler.

İngilizlerin gizli teşkilâtı, sayısız manialarla çevrilidir. Diplomatik servis gizli servisi bilmez. Bir İngiliz casusu, hiç bir zaman ne konsolosa ne de herhangi bir devlet memuruna müracaat etmez ve sayısız memurlarla dolu, karmakarışık bir yoldan geçmedikçe yüksek mevkiide bulunan bir İngiliz casusuna herhangi bir ihbarda bulunmak hemen hemen imkânsızdır. Amerikada, Standard Oil tarafından takip edilmekte olan iki odacı, belki de açıktan açığa şantaj yapmaktan korkmuşlardı. Rey'inin mektubu, hiç bir yerde kullanılmadı ve unutuldu.

Stump'un mütevassıtlarından biri bu mektubun kopyesini almıştı. Rey'i'nin ortadan kaybolması ve «Anglo Persian Oil» Şirketinin kurulduğu tarihten beri çok zaman geçmiş bulunması yüzünden bugün bu vesikanın hemen hiç bir değeri kalmamıştır. Hâdiselerin birbirine olan münasebetini ve bu işde alâkalı şahısları bilmiyenler için, bu mektubun gene bir kıymeti yoktur. Fakat ben, petrol hâkimiyetinin temeline taallük eden bu vesikanın kıymet ve ehemmiyeti olmadığını zannetmiyorum.

Bundan ötürü, Sidney Rey'i'nin sergileştikleri hakkında açığa vurduğum şeyleri, Standard Oil'in Reis Vekili «Con D. Arkbold» dan bilvasita öğrenmiş oluyorum. Ne de olsa cazibeli bir hikâye!

Okurların Forumu

Petrol Davamız

Forum Yazı Kuruluna :

Petrolün bir milletin savunma gücünde ve ekonomik hayatındaki büyük önemi bu konuda yapıları tartışmalar ve yazılarla ulusca daha çok bilinmiş ve anlaşılmıştır. Petrol Kanunu değiştirilsin, petrollerimiz millileştirilsin tartışmaları devam ederken, bir nokta üzerinde önemle durulması lazımdır. T. P. A. O. nun kendisine tevdi edilen görevi daha iyi, daha güçlü başarması için mali kudretinde bugünkü sermayenin birkaç misli ve her yıl artacak şekilde çoğaltılması icap etmektedir.

Petrolün aranması, çıkarılması, işlenmesi ve nihayet satılması konuları herşeyden önce bilgi, ihtisas, eleman ister ve bütün bunları yürütecek büyük meblağlara ihtiyaç vardır.

Türk petrollerini aramak, çıkarmak, işlemek ve satışını sağlamak için T. P. A. O. kurulmuş, bu müesseseye çok ağır bir yük tahmil edilmiştir. Fakat bu azemetli görevi yüklenen bu teşkilata ihtiyacı olan sermaye vaktinde sağlanamamış, küt ve kısır imkânlar içinde kendisinden büyük işler beklenmiştir. Böyle olmasına rağmen T.P.A.O çok ve büyük işler başarmış ulusumuza kalkınmamızda parlak ve umut dolu ufuklar açmıştır.

T.P.A.O. nun sermayesi 1964 yılında 500 milyon liraya çıkarıldı ise de, bu kâf değildir, ulusca istediğimiz gelişmeyi sağlamaktan uzaktır. Şu halde ne yapmalıdır? T.P.A.O. nun sermayesi şimdilik bir milyar liraya müteakip yıllarda birbuçuk milyar liraya çıkarılmalıdır. Ve bu teşekkül milletimizce desteklenmelidir. Bunun için bir kanun çıkarılmalı ve aşağıda teklif ettiğimiz hususlar bu kanunda yer almalıdır.

1 — T.P.A.O. için en küçük hisse (1000) lira olmak üzere hisse senedi çıkarılmalıdır.

2 — Nüfusu 500 den yukarı her köy en az bir adet almalı ve köy bütçesinin % 10 nu hisse senedine tahsis edilmelidir.

3 — Bütün Belediyeler, Özel İdareler, yıllık bütçelerinin % 10 nu petrol hisse senedine ayırmalıdır.

4 — Türkiye sanayi ve ticaret odaları, sendikalar, işçi sigortaları, Emekli Sandığı gibi teşekküller bu gayret ve güce iştirak ettirilmelidir.

5 — Millî bankalarımız yıllık kârlarının % 10 nu bu işe ayırmalıdır.

6 — Daha önceleri bir yazımızda kurulmasını teklif ettiğimiz yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin iştirakile kurulacak - TÜRK İŞÇİ BANKASI - bu işe karışmalı ve kurulacak Petrol - Kimya Sanayiini finanse etmelidir.

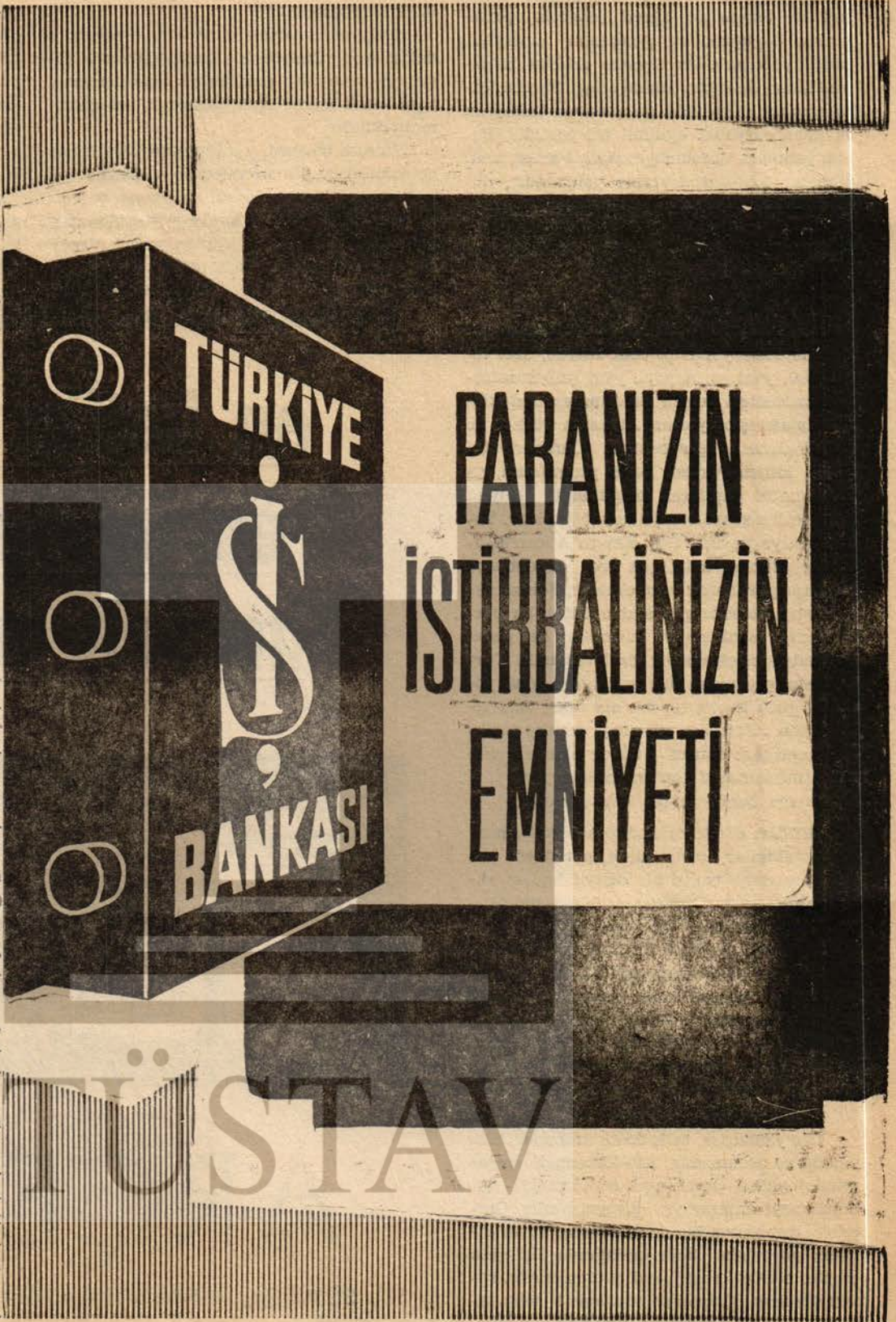
Petrol yüzde yüz kâr getiren bir kaynaktır. Yukarıda sıraladığımız hususların bir

an için yerine getirildiğini düşünelim. En az yirmi bin köyün yirmi bin hissesi yirmi milyon lira eder. On yıl sonunda Türk köyleri ikiyüz milyon lira ile Türk Petrolünde hisse sahibi olacaktır. Bu ikiyüz mil-

yonun getireceği kâr Ziraat Bankasında bir fonda toplanmalı köylerimiz kalkınmasında çok önemli roller oynayacaktır.

Aynı şey belediye ve özel idarelerimiz içinde düşünülebilir. Şimdi parasızlıktan kıvranan belediyelerimiz büyük imkânlarla kavuşacaklardır. Türk işçisi, köylüsü, tüccarı, sanayicisi, millî banka ve teşekküllerinin el ve gönül birliği içinde âmme müesseseleri kanalı ile iştiraki suretile kurulacak ve gelececek bu samayi kolundaki yüksek başarı ile yüzü kısa zamanda gülecek, özlediğimiz mutlu günlere kavuşmamız çabuklaşacaktır.

Avukat Rüştü OKŞAR - SOKE

Kültür ve Sanat

“sosyalizm ve iktidar,”

Mehmet SEYDA

Hem İsa'yı, hem Musa'yı; hem toprak-sız köylüyü, hem toprak ağasını; hem iş-giyi, hem işvereni kayırdığını ileri süren il-kel parti anlayışımız, yerini, gitgide hızla-narı bir tempo ile, öğretici (doktrin) parti-lerinin doğuşunu ve gelişimini anlayışla karşılayabilecek bir siyasal ortama bırak-maktadır. Örneğin, Türkiye İşçi Partisi, ça-lıştıranlar karşısında çalışanların haklarını savunan sosyalist eğilimli bir partidir. Bu-nun yanı sıra Cumhuriyet Halk Partisi, ken-dine bir çeki-düzeri verme yolundadır; dü-şüncelerinin toplamı ile genel ilkesi, onu belkide, bir merkez parti olma durumun-dan kurtarıp, daha çok sol'a yaklaşıp bir parti durumuna getirecektir.

Böylesine açık ve seçik bir tutum kar-sısında, Adalet Partisi ile Millet Partisi de, ister istemez yerlerini belli ederek, özel te-şebbüsü, yani sermayeyi, yani çalıştıranlar-la sömürenleri temsil hakkını savundukla-rını anlatmış oluyorlar. Alpaslan Türkeş ile arkadaşlarının ağır bastığı Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, kesin programını, 23 Temmuz'da yapılacak olağanüstü Büyük Kongre'den sonra ortaya koyabilecek. Ye-ni Türkiye Partisi, Bay Ekrem Alican'ın il-derliği altında, daha çok özel teşebbüsçü bir yapı görünümünü vermektedir. Soldan sa-ğa doğru yelpaze gibi açılan bütün bu par-tilerimiz, varlıkları ve tutumları ile, genel anlamda demokrasinin, özel anlamda Tür-kiye'nin iç yapısını dile getiriyor! yani, yö-netim gücü henüz toprak ağasının, özel te-şebbüsün — ticaret ve sanayi erbabı dedik-leri kapitalist sınıfın — elinde olan ve ça-lışan sınıflarındaki toplum bilinci yeni yeni uyanmağa başlayan bir Türkiye'nin...

İktidarı elinde bulunduran partilerimiz-de sol akımlar, «sol» culuk, neredeyse pa-nik derecesine varan bir dehşet havası ya-ratmakta ve bu korku, — biraz da oku-ması yazması eksik kalmış halkımızın geç-mişte oynanan oyunları şimdi de anlamaz düşüncesine yaslandırılabilmek, — alabildiğine işlenmekte, kabartılarak yaygınlaştırılma-ya çalışılmaktadır. Amaç, gürültü patırdı arasında, emekçi kitlelerin gerçek çıkar-larının nerede olduğunun kendilerince an-laşılmasına engel olmak, iktidar koltuğunda bir süre daha oturabilmektir.

Öte yanda ise, halk dostu kalemler, bı-kmadan ve usanmadan, ışın kökeninde (men-şesinde) yatan çıplak açık sömürmeyi - sö-mürülmeyle anlatmaya girişmişlerdir. Ger-ekte, demokrasi bir denge düzendir ve ta-rihsel görevinin kaba-taslağında, ilk göze çarpan niteliği, onun, sınıf çatışmalarını, ba-zan sömürene, bazan sömürülene öncelik ta-nıyarak, kendi potasında uzlaştırmaya çalış-masıdır. Başka bir deyişle; Batılı anlamıy-

la bir demokrasinin asıl övülecek yanı, kay-naklarını toplumsal gerçeklerden alan in-san düşüncesinin bütün dalgalanışlarına açık bulunması, onda her akımın serbestçe örgütlenebilmesidir.

Yaşama savaşını vere vere o bunda o değeri ileri gitmiştir ki, kendi yapısında fa-sist ve komünist partilerinin bulunmasına, yani kendi mezar kazıcılarına da ses çıkar-mamaktadır.

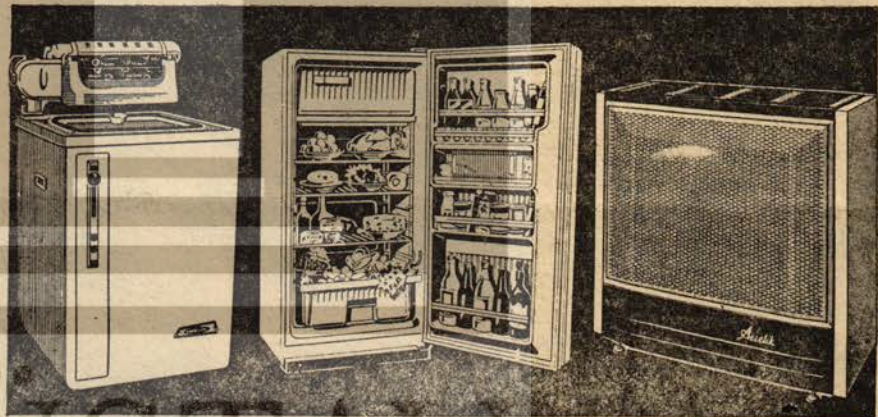
Durum bu iken, yurdumuzda hâlâ ısrar-la, komünizm ile sosyalizmin birbirine ka-rıştırılması ilginç oluyor. 27 Mayıs öncesi-ne dek, ileri düşünceli aydın ve politikacının gönlünde yatak aslan, dürüst seçim, örnek bir anayasa, çifte meclis idi. 27 Mayıs'ı iz-leyen dönemde bunlar gerçekleştirildikten

sonra, temelde yatan ekonomik sorunlar o-lanca çıplaklığı ile boygösterdi. Anlaşıldı ki, örnek Anayasa da dürüst seçim de, çifte meclis de, hepsi ve hepsi de, halkımızın da-ha mutlu, daha özgür, daha uygar bir dü-zeye kavuşabilmesi içinmiş. Bunlar bir amaç değil, ancak birer araç olabilirmiş. Asıl so-run, özgürlük içinde kalkınabilmekmiş.

Kalkınmayı istememiz, kalkınmadığımızı-zı söylememizdir. Bu konuda herkes birle-şik. Çekişmeler, şimdi, kalkınma yolunun seçimindedir. Nasıl kalkınabiliriz? Özel te-şebbüse öncelik tanıyan bir plan ve prog-ramla mı, yoksa sosyalizm yoluyla mı?

İşbaşındaki hükümetler, özel teşebbüse öncelik tanıyarak derken, sosyalist görüş-ler, bunun tamamıyla tersini savunuyor. Her şey bir gereksinimden (ihtiyaçtan) doğar ya, sosyalist edebiyat Türkiye'nin hiçbir dö-neminde bugünkü kadar almış yürümemiş, yaygınlaşıp güçlenmemiştir. Her halde bir alıcısı, okuyucusu var ki, şimdilerde gün a-sırı diyebileceğimiz bir hızla, sosyalizmi açıklar-anlatır bir kitap yayınlanmaktadır. Sosyalistler, aydın çevreyi de etkileyerek, şunları belirtmeye çalışıyor: Sosyalizm ko-münizm demek değildir. Komünizm seçim-le ya da zorla iktidarı aldı mı, bir daha git-mez. Oysa seçimle ve parlamenter rejime inanarak işbaşına gelen sosyalizm,

en üstün kalite en uygun fiyat gerçek garanti

ARÇELİK

SÜTLÜCE, KARAAĞAÇ CADDESİ 2-4, TEL.: 49 44 00

(Yeni Ajans 3292) - 353

eğer halk sevmiyor ve beğenmiyorsa, çekün olduğu kadar fazla vatandaş arasında kilit gider. Şu halde sosyalizm, demokratik düzende, halk tabakalarına kendini inandırma - sevdirmeye metodu olup, zorlama metodu değildir. O, üstü kapalı-açık faşizmin, gericiğin karşısında olduğu kadar, komünizmin de karşısındadır.

İşte, Ramadier de «SOSYALİZM VE İKTİDAR» — Ağaoğlu Yayınevi — adlı kitabında bu konuya değiniyordu : «.. Fransız Sosyalist Partisi, 1914 savaşından hemen sonra önüne çıkan fırsatı kaçırmamış, büyük kutalden çıkaracağı derslerle siperlerde tasarladığımız Fransa'yı yaratabilmiş olsaydı, işçi sınıfını Moskova'ya yönlendirmekten kurtarabilirdi.. (...) Sosyalizm Fransız İhtilalinin hazırladığı zemin üzerinde doğmuş ve gelişmiştir. Hürriyet, eşitlik, kardeşlik ve halk egemenliği temel kavramları bir tarafa bırakılırsa, sosyalizm tasavvur bile edilemez.

Robespierre bunu anlamıştı, Kaleme aldığı İnsan Hakları Bildirisinde şöyle diyordu : İnsanın başlıca hakları, varlığını devam ettirmek ve hürriyettir. Bu haklar maddi ve manevi güçleri ne olursa olsun, bütün insanların malıdır.

Robespierre, gerçekte, kolektif mülkiyeti veya işletmeyi değil, mülkiyetin müm-

paylaşılmasını istiyordu.» — s. 11 —

Kitap, daha sonra bu konuda, Léon Blum'un iktidar denemesinden örnek veriyor. Ve diyor ki, Karl Marx kapitalizmin ancak anonim ortaklıkların gelişmesinden önceki devresini inceleyebilmiştir. Şimdi ise, bir anonim ortaklığın idarecileri ortaklar topluluğunun vekillerinden başka bir şey değildirler. Nazari olarak ortaklık aktifinin sahipleri hissedarlardır. Fakat artık kimse hudutsuz sorumluluk altında değildir.

Sosyalizm, kooperatifçilikten çıkmıştır. İşçi Sınıfının, sendika ve kooperatifler gibi, amaçlarına uygun kurumlarda yetişmesi, pişmesi gerekir.

İşte bu da, bize, sosyalizmin evrimci (te kâmulcü) yanını belirten satırlardan birkaçı olmaktadır. Sosyalizmin ister karşısında, ister içinde olalım; özellikle politikacılarımız bunları okuyup aydınlanmalıdırlar. Halkımız, yıllar boyu, yuvarlak sözler dinleyip, gırtlığa kadar doyduğuna göre, politikacı adına başka bir çıkar yol da pek kalmamıştır diyoruz. Toplumun politik eğitimi ve kendini seçimlerde ortaya vuruşu, politikacının kalitesiyle sıkı bir bağlantı gösterdiğinden, bu artık kaçınılmaz bir görevdir de.

antonioni'nin en iyisi

Sungu ÇAPAN

Yalnızlığı sinema aracıyla yankıladığı kendine özgü bir tedirginlik sineması yapan Michelangelo Antonioni'ye göre, tarih çağları boyunca kişinin dünyadaki durumu ve yaşam üstüne düşündüklerinin kuşkusuz bugünkü en karmaşık ortamında gerçeğe yabancı çağdaş insanın yaşama karşı yeniden bir güçlenmesi, yalnızlığının, umutsuzluğunun giderilmesi; herşeyde korkunç bir yapmacıklıkla sürdürüldüğü yaşamın boşanlığı, anlamsızlığı içinde çözüm olarak sevginin en doyurgununun sığmağına, aşka bağlanmakla mümkündür ama bu da geçici bir çare bile değildir. Garaudy'nin Kafka için dedikleri Antonioni'ye de uygulanabilir: Antonioni'nin sanatı gerçeğin apaydınlığında insan gözlerinin kamaşmasıdır. İçselliğinin alabildiğine dışlaşarak evrensel gerçeği her filminde usanmaksızın yansıtmıştır onun kişisi. İntihar da bir çözüm getirmez. Ama kimilerince bir kurtuluşur gene de. Dipsiz bir uyumsuzluk, anlaşılmazlık çukurunda sürgit kıvranan Antonioni kişileri Cronaca di un Amore, Tentato Suicidio, Le Amiche, Il Grido ve L'Avventura'da hep intiharı/ölümü yeğlerler. «Seçmek belli bir anlamda mümkündür, mümkün olmayan seçmemektir.

Her zaman seçilebilir ama bilinmeli ki seçilmese de yine seçilmiş olunur.» L'Eclisse'e de bir iki ölüm serpiştirmeden edemez. Antonioni, bir borsa görevlisine saygı duruşunda, bir ölünün sudan çıkarılışında «insana gelen bir olay değil, insanın doğduğundan beri yaşadığı bir olay» olan ölüm: seyircinin kendini tanılamasını, ölüm içinde bir varlık olduğu gerçeğinin bilincine varmasını sağlar, ezing veren bir biçimde du-

yurarak, yoğun bir güllüğükle (arabadan sarkan ölü eli). «Yaşamın gerçek anlamı ölüme götürmesindedir.» Baştan söylemeli L'Eclisse burgun, yıldı saçan, ezik, yegün bir kederin anlatısıdır. İnsan ilişkilerinin uyumsuzluğunun yazarları L'Avventura'da Fitzgerald'ın, La Notte'de Herman Broch'un yapıtları (Night is tender, Die Schlafwandler), L'Eclisse'de Vittoria'nın fosil tutkusu (dolaylı olarak ilkele duyulan özelem), son'da düzenli tuğlaların karışıklığı, su fışısının boşahışı vb. hep Antonioni'nin umutsuzluğunun simgeleridir. Çağdaş uygarlığın olumsuzluğunu yansıtan umutsuzluk ustası Antonioni çokluk öbür sinemacıların yaptığının tersine seyirciye yeterince bir özen gerektiren, düşündürücü, acı vereri bir birlik sunar öyle ki son'da çarpıldığıyla kaskatı suskun kala kalır seyirci.

ANTONIONI'NİN ANLATTIĞI :

Tamamlanan bir ilişki, başlayan bir başkası. L'Eclisse'in öyküsü kısaca budur. «Daha kurulmaya başlamadan yozlaşan, çürüyen bir etin kemikten ayrılığı gibi çözülen ilişkiler.» Konu gene L'Avventura ve La Notte'nin bildik üçgeni çevresinde düzenlenmiştir. Anna/Valentine/Piero, Claudia/Lidia/Vittoria, Sandro/Giovanni/Riccardo Antonioni'nin anlattığı evrensel öykünün (L'Avventura La Notte L'Eclisse üçlemesinin) pek böylesi bir bölümlemeye sokulamayacak Piero dışında bir matemantik kesinliği kazanmış kişileridir. Günebakan çiçeği benzeri hep aynı yöre eğilen Antonioni, Bergman gibi toplumdaki yeri ve yapı özellikleriyle erkekten daha mutsuz olabilen kadını daha önemsemesinin, daha

etkin işleminin ilk örneği 1955 teki I Amiche'den sonra bu üçlemesiyle de bun sürdürür ve sürdürecektir (Deserto Rosso). Seyircinin kararsızlıklarını, anlaşılmazlıklarını, bir bırakılmışlığın boşluğuna itildiği, kimileyin Resnais ve Godard'ı düşündüren L'Eclisse'e Riccardo'nun/F. Rabal evinde tedirgin eden bir vantilateur hırıltısının, masa üzerindeki toplumcu betiklerin ve duvarlardaki çağın modernizme'ini simgeleyen soyut resimlerin eşlik ettiği Vittoria'yla /M. Vitti Riccardo'nun ayrılık sahnesiyle girilir. Sigara artıklarıyla dolu küllük ayrılma tartışısıyla geçen bütün bir gecenin erinçsizliğini gösterir. «Makinelere ve bürolardan kurulu sonsuz labirentiyle» ilgisiz, acımasız bir Roma'da kendini yavaştan umutsuzluk ve yalnızlığa ya da yalnızlığın umutsuzluğuna alıştıran Vittoria; aşkı gerçekleyemeyen, amaçsız atılımlarının ortasında geçici de olsa bu kurtuluşunu anlayarak yitiren, bütün öbür insanlar gibi yalnızlığa mahkum. Le Amiche'yi animsatan Vittoria, Anita/R. Rory, Marta/M. Ricciardi bölümünde Antonioni kadınların konularında uyanan, bilinçlenen kara Afrika sorununa değinir (Antonioni'nin toplumculuğu), La Notte'deki erotisme deneyini (zenci kızın gösterisi) daha bir yadırgatan biçimde sürdürür burada Vittoria'nın yabani, ilkel dansıyla. Ayrılığı anlayamayan ya da anlamak istemeyen Riccardo bu Afrika sahnesini izleyen sahnede kapısını zorlar Vittoria'nın gece vakti son bir umutla, bundan sonra da yiter Vittoria için L'Avventura'da Sandro için Anna'nın Lisca Bianca'nın yabansı dekorunda gerçekten yitişi benzeri. Kişinin davranışlarını belirleyen insansal varoluşun duygusu angloise, Verona'daki uçak alanında Vittoria'nın çevreye bakışlarında iyice düzeye çıkar. «Yapacak hiç bir şey yok.» Annesini/L. Brignone görmeye borsaya gidişleriyle şimdiye değin ki Antonioni kişilerinden ayrı, oynak, tutkulu Piero/A. Delon ile olan ilişkileri sıkışır Vittoria'nın. Birlikte gezintiler, EUR'un fiskiyeli parkı, tamamlanması yarılanmış bir yapı yöresinde, aynı çevrede hep. Bu kez La Notte'de Valentina'nın karahlıkta tam onu kucakladığında ışığın yansımasıyla Giovanni'ye dediği gibi «görüyorum sağma bir şey bu» demez Piero'ya Vittoria, ya da demeye fırsat bulamaz cinsel tutkularına karşı uzunca direnemeyen Piero onunla sevmek istediğinde, Piero'larda. Kişinin tek gerçeği yatmaktır. Bir an için de olsa unutmak. Vittoria da Piero da birbirlerini sevmek oyunu oynamaktadırlar. «Evrende bulunmak» olayı üstüne yönelen sıkıntı, «evrende olan» herşeye karşı korkunç bir ilgisizlik yaratır Vittoria'da. Heldegger Sein und Zeit'da «sıkıntılı insana evren artık hiç bir şey sunamaz» der. Yarı görülecek miyiz? Öbür gün? Sonraki günler? Bu akşam? Sekizde, aynı yerde. Bu son konuşulardan sonra L'Eclisse'in finalinde Vittoria'yla Piero'nun buluşmak için sözleştikleri yerde akşam olur, «kutsal bir gün daha sona erer,» ılıksı de gelmezler. Vittoria yalnızlığını Piero'nun ya da başta Riccardo'nun yalnızlığına eklemenin anlamsızlığını anlar, bilinçle dözginlerler benliklerini, aralarındaki ilişki tamamlanmıştır artık, filmin başındaki örneğe benzer bu Riccardo'nun gerekli ama sonuçsuz azıcık

direnişi dışında; çözümlü kaçınılmazdır, anlayarak tüketirler bu bağlantıyı ikisi de. «Aşkın ölümü.» «Ne zaman birliyle ilişkiler kurmaya kalksam aşk yitiyor» der La Nöte'nin Valentina'sı, L'Avventura'da Claudi-a'yla Sandro'nun terk edilmiş köy, özgün evler çevresinde sevimlileri daha baştan aşklarının sonunu getirir. Antonioni'nin biçimciliği, simgeciliği korkunçlaşır L'Eclisse'in konuşusuz son 7 dakikasında yöreyi verirken. Bu son'da Di Venanzo'nun görüntüleri ve Fusco'nun apansız giren kopuk kopuk piyano müziğiyle «kişisel bir öykü değil, bir duygunun öyküsüdür L'Eclisse, ya da duygu olmayanın» diyen Antonioni'nin bütün film boyunca verdikleri, duyurdukları doruğuna ulaşır. L'Eclisse'in bütününde özgün, anlık bir beğendirme çabası kendini doruğuna ulaşır. Nec plus utra L'Eclisse'in bütününde özgün, anlık bir beğendirme çabası kendini duyurur, öteki Antonioni filmlerindeki gibi: dışavurum düşkünlüğü, başarılı bir kurguyla gerçekleşen «salkımlar halinde bir araya getirilmiş» görüntüler, doğal dekorların kullanımı, oyuncu yönetimi, biçimle özün bağdaşımı, simgecilik kaygısı, anlatının akıcılığı vb. bütün öbür filmlerinden daha yoğun olarak belirir L'Eclisse'de. İnsanın içine tıkalıp yoğunluğunda dayanılmaz bir tekdüzelikle akıp giden yaşam nesneleriyle ilgili, batağa gitgide daha bir saplanan geçmiş gelecek binlerce günün yorgunluğundaki sığın, öbür insanların arasında, kendi kendine soru bu bulgularının ardından durumunu tüm evrenselliğiyle algılayan avuntusuz Vittoria.

Monica Vitti Antonioni'nin Batan Güneşinde.

«YALNIZLIĞIN YOLLARI»

Süregelenlerden bambaşka çağımızda insan bir yerden sonra tükendi, bu gerçek, yıkılmaz sanılan değerleri, bütün dayanakları iflas etti ya da etmektedirler. Modern dünyadan önceden plânlanmışçasına, etkili, benliği yo keden bi dolu değişiklikler, yenilikler olagelmektedir. Özetle, boyuna aynı ulu temayı (insan bağlarının süresizliğini, anlaşılabilirliği) yeniliyerek tekrarlaması büyüklüğünün kusuru kabullenilen Antonioni Roma borsasının soluk kesici ortamının iki alıcısıyla çekilen belgeci anlatımı dışında, sinemayı seyirlik bir eğlenti sayanlarca durgun, anlaşılabilir diye yargılanabilecek, yerilebilecek L'Eclisse'de, çağdaş insanın vardığı yeri (bir kadının yaşamından bir bölümü), «gerçekliğin yaşantı zenginliği ve simgeciliğin duygu derinliği» (Pavesi) verir, katıksız bir tedirginlikle, yalnızlıkla yansır. Varoluşçu eğilimler kapsar L'Eclisse ama Antonioni Heidegger değildir ya da Sartre hiç değildir, varoluşçular gibi ki-

şinin sorunlarına, çıkmazlarına tutarlı çözümler getirmek savında da değildir, anlatmakla yetinir o, çağın olumsuzluğunun umutsuz bir tanığı olarak herhangi bir çıkar yol, kurtuluş filan öğütlemekten betimler sadece. Bir «mutluluk arayıcısı» olmayan Antonioni'nin Beckett'le en belirgin benzerliği buradadır, ikisi de salt anlatırlar, gösterirler Beckett amansız kara bir alaycılıkla, Antonioni kendine veri bir çeşit duyuculukla, çözüm için uğraşmazlar onlara düşeni buymuşçasına ve Sartre bundan ötürü kalkıp kınıyabilir onları. Sürdürmek niye. Bu ölü gezegenin sakinleri yalnızdır. «Hiç bir umut yok mu? Ne düşün! Tabii ki hayır, yok var belki, var bir küçük umut ama işe yaramayacak hiç bir zaman.» Beckett'in Oh! Les Beaux Jours'da dediklerini Antonioni L'Eclisse'de az başka bir açıdan ileri sürmektedir daha bir kapalılıkla.

SONUÇSUZ SON

Beckett'in mutsuz Winnie'li Oh! Les Beaux Jours'u benzeri mutsuz Vittoria'lı L'Eclisse, Antonioni'nin «bugünün yaşantıları içinde duyguların çözümlenmesi» diye nitelediği, aynı temanın çeşitlemelerinin oluşturduğu L'Avventura, La Notte, L'Eclisse üçlemesinin en iyi parçasıdır.

Antonioni'nin magnum opus'udur. Sıkıntıyla uyaklanan akışıyla L'Eclisse, çağını algılayan Antonioni'nin yaşantı ve deneylerinden bütünlenen karamsarlığının kocaman belirisini en son kerteye çıkaran çok anlamlı bir araştırı, sonuçsuz bir umutsuzluk konuşusudur. Giderek denebilir, Antonioni bütün filmlerini L'Eclisse'i meydana getirmek için yapmıştır.

bibliyografya

Derliyen : S. N. ÖZERDİM

SARAY VE ÖTESİ. Son Hatıralar. Halit Ziya Uşaklıgil'in anıları. İstanbul 1965 İnkılâp ve Aka Kitabevleri. 407 S. 10 lira. (Yıllarca önce üç cilt halinde basılmış olan eserin tamamı.)

ÇİZMEDEN YUKARI ÇIKMA. Yetmişbeş Deyimin Nedenleri. Yazan : Hüsamettin Ege. Ankara 1965. 98 S. 5 lira. (Çizmeden yukarı çıkma - Öp babanın elini - Başbozuk - Kös dinlemiş... gibi deyimlerin hikâyeleri...)

MARKS VE BİLİM. J. D. Bernal'den çeviren : Osman Arman. Ankara 1965 Bilim ve Sosyalizm Yayınları. Bahçelievler, 22. sok. 12/A 53 S. 3 lira.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER VE SOSYALİZM. Hazırlayan : Fethi Nacl. İstanbul 1965 Gerçek Yayınları. Cağaloğlu - Molafeneri sok. 30-32. 205 S. 750 kuruş. (İki bölümde ; Ortak meseleler - Sosyalizm yolundaki az gelişmiş ülkeler.)

FRANSA'DA KÜTÜPHANECİLİK. Yazan : Hayriye Nahabaş. İstanbul 1965 İstanbul Kitabevi 55 S. 2 lira.

ATATÜRK VE TÜRK KADIN HAKLARININ KAZANILMASI. Tarih Boyunca Türk Kadının Hak ve Görevleri. Yazan : Prof. Dr. A. Afetinan. Ankara 1964 Milli Eğitim Bakanlığı. 169 S. 4 lira. «Atatürk Serisi 10»

KÖY BAKANLIĞI YAYINLARI : 3. TOPLUM KALKINMASI EL KİTABI, İngiliz-

terede yapılmış Toplum Kalkınması toplantısı üyelerince hazırlanmıştır. Çeviren : Resan Taşcıoğlu 106 s. — 4. TOPLUM KALKINMASI PROGRAMLARI-NIN AMME İDARESİ CEPHESİ. Birleşmiş Milletler Yayını. Çeviren : Yücel Ayaslı 167 S. — 5. İSRAIL'DE TARIM VE KÖY KALKINMASI. Raanan Weitz'den çeviren : Nabil Dincer. 205 S. — 13. KÖY ENVANTER ETÜDLERİNE GÖRE TUNCELİ. 119 S. — 15. EVİNİ KENDİ YAPMA KILAVUZU. Birleşmiş Milletler Sosyal ve Ekonomik İşleri Dairesi yayını çeviren : Ahmet. Onur. XV - 140. S. — 19. TOPLUM KALKINMASI NOTLARI. 97 S. — 26. KÖY İŞLERİ BAKANLIĞININ KURULUŞ PRENSİPLERİ VE AMAÇLARI. 88 S. (Bu kitapları 3, 4, 19 ve 26 sayıları küçük boydadır.)

Roman - Hikâye :

BU SALI. Wolfgang Borchert'ten çeviren : Kâmuran Şipal. İstanbul 1965 DE Yayınevi. 149. S. 5 lira.

İnkılâp ve Aka Kitabevleri yayını :

KADINLAR TEKKESİ. Refik Halid Karay'ın romanı. 412 S. 10 lira. — AD-SİZ ŞEHİT. Ethem İzzet Benice'nin Kurtuluş Savaşı romanı. 238 S. 750 kuruş. — MONTERO KÖPRÜSÜ. Michel Zévaco'nun romanı. 238 S. 5 lira.

Atlas Kitabevi yayını : İŞIKLI PENCERE. Rakım Çalapala'nın hikâyeleri. 272 S. 750 kuruş. — BATTAL GAZİ DESTANI. Yazan : Abdullah Ziya Kozanoğlu. Resimli. 750 kuruş.

FERHAT İLE ŞİRİN. Halk romanı. Yazan : Talip Apaydın. Ankara 1965 İmece Yayın Kooperatifi. Resimler : Balaban. 87 S. 250 kuruş.

Remzi Kitabevi yayını : AYLAKLAR. Melih Cevdet Anday'ın romanı. 265 S. 750 kuruş. — YORGUN SAVAŞÇI. Kemal Tahir'in romanı. 480 S. 10 lira.

Varlık Yayınları : SONBAHAR GÜLLERİ. André Maurois'nın romanı. Çeviren : Samih Tiryakioğlu. 2. Basım. 176 S. 4 lira. — SARNIÇ - KAYIP ARANIYOR. Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyeleri ve romanı. Yeni basım. 277 S. 6 lira. «Bütün Eserleri : 2» — DÜNYANIN EN GÜZEL HİKÂYELERİ. Hazırlayan : Yaşar Nabil. 4. basım. 107 S. 2 lira.

Şiir :

BAKİSSİZ BİR KEDİ KARA. Ece Ayhan'ın şiirleri. İstanbul 1965 DE Yayınevi. 24 S. 2 lira.

Ercümed Behzat Lâv'ın iki şiir kitabı, Yeditepe Yayınları arasında yeniden basıldı. — KAOS. 59 S. 3 lira (İlk basımı 1934) ; — S. O. S. 59 S. 3 lira. (İlk basımı : 1931).

Oyun :

AYAK BACAK FABRİKASI. Yazan : Sermet Çağan. İstanbul 1965 İzlem Yayınevi. 106 S. Resimli. 5 lira.

Dergi :

AKADEMİ. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Dergisi. 3-4. Sayı. Haziran 1965. 25 lira. (Kalın kâğıda renkli ve siyah - beyaz resimlerle, inceleme yazıları, aktüalite ile, örnek bir şekilde basılmıştır.)

İŞVEREN. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu organı. Nisan 1965 tarihli. 3. Cilt - 7. Sayı. 150 kuruş.

ZARURÎ BİR AÇIKLAMA

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O. (TP)

ile

TÜRKPETROL (Türkp petrol ve Madeni Yağlar Şirketi)nin
hiçbir ilgisi yoktur.

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O., kanunla
kurulmuş bir Devlet teşebbüsüdür.

"TÜRKPETROL" ise, Devletin ve Devlet müesseselerinin
hiçbir iştiraki bulunmayan ve büyük çoğunlukla yabancı firmaların
akaryakıtını satan hususî bir şirkettir.

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O. ve **PETROL OFİSİ** istas-
yonlarında, yalnız **BATMAN** ve **İPRAŞ** ürünleri satılır.
BATMAN RAFİNERİSİ'nin tamamı, **İPRAŞ RAFİNERİSİ**'nin de
büyük hissesi **TÜRKİYE PETROLLERİ ANONİM ORTAKLI-
ĞI**'nındır.

"TÜRKPETROL"ün Batman'dan aldığı akaryakıt, satışının
ancak yüzde 5 ini teşkil eder.

Devletimiz tarafından kanunla kurulan ve petrol üretimi
yaparak milli ekonomimize büyük ölçüde hizmetler ifa eden
TÜRKİYE PETROLLERİ A.O. ile yabancı petrol şirketlerinin
akaryakıtını satan **"TÜRKPETROL"**ün birbirine karıştırılmaması
önemle rica olunur.

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O.

TÜRKİYE PETROLLERİ A.O.

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Günay Gündüz Tarafından Siyaset İhtisat Köleği Dergisi

Yıl : 12 — Cilt : XVIII — 100 Kuruş
İdarehane : Yenişehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme : Forum Dergisi P.K. 131
ANKARA

★

Sahibi : Fikret EKİNCİ
Yazı İşleri Müdürü : Bekir EKİNCİ

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Fikret EKİNCİ — Adnan GÜRİZ —
Ruşen KELEŞ — Adnan ÖZAKTAŞ
— Hasan TAN — Cahit TALAS

Dizgi ve Baskı

GÜRSOY BASİMEVİ

Mebusevleri Çarşısı No : 11

Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. (iki renkli
1500 TL.) ★ Metin arası santimi
10 TL. — (Devamlı ilân verenlere
pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL.
★ Altı aylık 11 TL. ★ A.B.D. (uçak)
90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL —
Bütün yabancı devletlere (Adl)
44 TL. dir.

(FORUM) ve yazarın adı belirtilme-
den yazı iktibas edilemez.

ZİRAAT BANKASI

Muhterem hesap sahiplerine
en iyi şekilde
hizmet etmekten şeref duyar.

Bu gün servislerinde kullandığı
elektronik hesap makineleri ile daima
Modern Bankacılığın önderi olmuştur

T.C. ZİRAAT BANKASI